

Săptăminal politic-social-cultural editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Iași, anul X nr.12 (477), vineri 21.III.1975, 8 pagini, 1 leu

Într-o entuziastă unanimitate, exprimând voința întregului popor, Marea Adunare Națională a reales ca președinte al României pe tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU

Trăim, în aceste zile de primăvară, evenimente de remarcabilă însemnătate politică marcând istoria contemporană cu însemnele unor fapte mărețe care rezervă națiunii noastre un loc de cinste în concertul popoarelor ce luptă pentru progres și civilizație, pentru socialism și comunism.

După manifestarea unității și solidarității întregului popor în jurul partidului. La 9 martie, cu prilejul alegerilor de deputați în Marea Adunare Națională și în organele locale ale puterii de stat, a avut loc — urmare firească — prima sesiune a celei de a VII-a legislaturi a Marii Adunări Naționale. Această sesiune se înscrie ca un moment memorabil al vieții noastre politice și sociale, de covârșitoare importanță și semnificație: reprezentanții țării în forul suprem al puterii de stat, împlinind prin votul lor dorința fierbinte și voința întregului popor, au reales, într-o entuziastă unanimitate, ca președinte al Republicii Socialiste România pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, fiul iubit al țării, care întruchipează cele mai înalte virtuți ale partidului și poporului, care a făcut cel mai mult pentru măreția României, militantul comunist, eminentul conducător revoluționar care a adus și aduce contribuția hotărâtoare la marile victorii ale cauzei socialismului pe pământul patriei.

„Continuator strălucit al marilor ctitori de țară liberă, întreaga viață și activitate a secretarului general al partidului constituie un exemplu de slujire cu nestrămutată credință a intereselor clasei muncitoare, a poporului, de dăruire întru binele și prosperitatea României” — a spus în cuvântul său tovarășul Manea Mănescu, membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim-ministru al guvernului, care a adus în fața Marii Adunări Naționale propunerea unanimă a Plenarei comune a Comitetului Central al Partidului Comunist Român și a Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste privind alegerea președintelui Republicii Socialiste România.

Poporul român s-a convins prin propria experiență de rodnicia conducerii clarvăzătoare — expresie a cetezanței revoluționare, a dinamismului și spiritului științific, trăsături proprii tovarășului Nicolae Ceaușescu, care și-au pus amprenta determinantă asupra ultimului deceniu, cel mai fertil și mai bogat în înfăptuiri din istoria României.

La baza unanimității entuziaste și responsabile cu care tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost reales în funcția de președinte al României au stat modul strălucit în care și-a exercitat funcția de președinte al statului, precum și necesitatea și garanția îndeplinirii cu deplin succes a obiectivelor cuprinse în Programul partidului, obiective ce deschid înaintea României socialiste perspective grandioase de înflorire economică și spirituală, de prosperitate și bunăstare. A stat, de asemenea, la baza acestei istorice opțiuni a reprezentanților națiunii, responsabilă prețuire pentru prestigioasa activitate a secretarului general al partidului desfășurată pe planul relațiilor externe, pentru cauza păcii și colaborării internaționale, pentru afirmarea dreptului sacru al tuturor popoarelor de a fi stăpîni ale propriilor destine, pentru edificarea unei noi ordini economice și politice, — activitate ce a sporit considerabil în întreaga lume autoritatea României și prestigiul șefului statului român ca eminentă personalitate a epocii contemporane.

Realegîndu-l pe tovarășul Nicolae Ceaușescu în funcția de președinte al României, forul suprem al țării a oferit întregului popor indestructibilă garanție a continuității mersului mereu înainte, victorios, al României, pe calea civilizației socialiste și comuniste, a creșterii contribuției țării noastre la crearea unei lumi mai bune și mai drepte.

„Sintem mindri de faptul că actul istoric de astăzi al Marii Adunări Naționale — se spune în telegrama Comitetului județean de partid și a Consiliului popular județean Iași, adresată tovarășului Nicolae Ceaușescu imediat după alegerea sa în înalta funcție de președinte al României — are loc în aceeași lună în care se vor împlini 10 ani de cînd, cu înțelepciune și clarviziune, conduceți destinele partidului și ale națiunii noastre, perioadă care a marcat o puternică afirmare a forțelor creatoare ale poporului în toate sferile vieții materiale și spirituale, într-un climat nou, profund democrat, avînd ca rezultat obținerea unor mari realizări cu care întregul popor se mîndrește, a unor strălucite înfăptuiri care reprezintă întruchiparea năzuințelor și aspirațiilor poporului nostru“.

JURĂMÎNTUL PREȘEDINTELUI REPUBLICII

„Jur să slujesc cu credință patria, să acționez cu fermitate pentru apărarea independenței, suveranității și integrității țării, pentru bunăstarea și fericirea întregului popor, pentru edificarea socialismului și comunismului în Republica Socialistă România !

Jur să respect și să apăr Constituția și legile țării, să fac totul pentru aplicarea consecventă a principiilor democrației socialiste, pentru afirmarea în viața societății a normelor eticii și echității socialiste !

Jur să promovez neabătut politica externă de prietenie și alianță cu toate țările socialiste, de colaborare cu toate națiunile lumii, fără deosebire de orînduire socială, pe baza deplinei egalități în drepturi, de solidaritate cu forțele revoluționare, progresiste de pretutindeni, de pace și prietenie între popoare !

Jur că îmi voi face întotdeauna datoria cu cinste și devotament pentru strălucirea și măreția națiunii noastre socialiste, a Republicii Socialiste România !“

NICOLAE TURTUREANU:

Nocturne

AI. ANDRIESCU

La al doilea volum de versuri, Nicolae Turtureanu, care nu se grăbește să scoată, ca alți poeți de aceeași vîrstă, carte după carte, în care prima trece, în destule cazuri, în cea de a doua, și așa mai departe, își precizează astăzi mai bine decît la apariția plachetei **Punctul de sprijin**, cu care debutează editorial în 1971, preferințele tematice și mijloacele artistice. Volumul recent, **Nocturne**, a-părut tot la Editura „Junimea”, 1975, indică un poet deja format, care a reținut, din activitatea sa din acești ani, numai ceea ce crede că-l poate într-adevăr reprezenta. Este vorba de continuarea meditației despre timp începută în primul volum, în special în ciclurile **Nocturne** și **Un fel de corrida**. Fără să reproducă nici o piesă din culegerea de debut, Nicolae Turtureanu reia în volumul recent doar titlul **Nocturne**. Amănuntul ar putea să pară nesemnificativ dacă n-am ține seama că poetul își dezvoltă în felul acesta structura lirică, încercînd să se autodefinescă. Nicolae Turtureanu își pune poeziile sub tutela unei muzici discrete și penetrante, care l-a obsedat și pe Bacovia, fără să dispună de puterea de insinuare pe care obsesivă a acestuia. Aceste **Nocturne** aparțin unui spațiu liric pe care și-l pune pecetea tandrețea și melancolia, și mai puțin disprețul eșecului și spaima de neant. Menționarea **Nocturnelor** lui Chopin, la care poetul face undeva și o trimiteră directă, devine în felul acesta aproape obligatorie.

Pînă ce a reușit să-și precizeze această formulă lirică poetul a încercat și o poezie cu sunete mai puternice. Ca mulți tineri din generația sa, Nicolae Turtureanu s-a lăsat subjugat, la început, de poezia lui Nicolae Labiș, receptată în latura ei mai exterioară, ivită sub amenințarea unor exclamații retorice și a unei poze filosofice, particularități care sînt ale vîrstei. **La vad oprit** este ciclul care-l amintește cel mai bine pe Nicolae Labiș. Poetul își preamărește înaintașii, „haiducii ascunși în balade ca într-un rediu”, dă „cu mina veacurile-ntr-o parte / pînă-n chilia albă a lui Daniil Sihuștru”, se entuziasmează de culorile Voronețului, se îmbată cu faptele de arme și cu citorile voievozilor și „aude cum cîii încep să necheze din plînsul Sarmisgetuzei zid” (**În căutarea unui chip**). Omul este lăudat pentru fapte cuprinse între binecunoscute repere mitice: **Mesterul Manole** (**Cînd...**), **Ahile** cel iute de picior (**Cel iute de picior**), adorarea soarelui („legați de el cu funii de singe vechi ca vinul / și ei de soare se-atrînu cu trupul”, **La vad oprit**) etc. De pe acum se poate observa o încercare de depășire a generalităților mitice prin folosirea unor elemente care pot particulariza mai mult emoția. Procesul se va continua în volumul **Nocturne**, în special în primul ciclu, intitulat semnificativ **Manole zidit**. Tulburarea este provo-

cată și în primul volum, cum o probează cele mai multe și mai izbutite metafore, de un acut sentiment al timpului (**Frescă**). Dialogul cu înaintașii ia, de cele mai multe ori, din această cauză, aspecte fantastice: „De patrie vād / „ochii-s flori” / spune tatăl meu pascînd caii prin nori / eu i-aș fi dus unde-i iarba mai deasă / dar gîtul lor e înroșit de coasă, / dar ochii lor privesc doar înainte / și mi se lasă ceața pe cuvinte” (**De patrie**). Timpul devine tot mai mult o „suferință” personală: „Sîntem doar noi sub arcul tăcerii, încordat, / și ne privim cu ochi grei de culoare, / în ceasuri se aud secunde cum bat. / Cine clipește primul înseamnă că nu-l doare. // Albastru, ah, albastru, albastru mi-a venit / șoptește buza ta trandafirică; / doamne, ce bine-mi pare c-am jucat / jocul de-albastru în copilărie. // Stăm rezemați cu ochii unul de celălalt. / Spune-mi, pînă în care gînd se vede? / Aș face-n iarba cerului un salt / cînd ochii tăi bat nedecis în verde. // Nu se gîndește nimeni cît a trecut. Privim. / O ceață nefirească parcă ne înconjoară. / Totu-i să nu clipim. Să nu clipim / Și că nu doare nicidecum, să pară” (**Jocul de-a privi**). Paralel cu această schimbare de viziune, poetul simte tot mai mult nevoia unui vers vindecat de facilități discursive: „Cuvintele să ardă înainte de-a le gîndi și de-a le fi rostite” (**Cuvintele**). Fiește reușite nu vor veni odată cu simpla enunțare a unei intenții atît de frumoase. Un schematism mitologic de esență livrescă și tonul ușor emfatic al unor versuri vor mai apărea și în **Punctul de sprijin**, în ciclurile finale, ca și în volumul recent. Un astfel de exemplu oferă poema **Un fel de corrida** din primul volum, alegoria naivă a luptei fără șansă a omului cu timpul.

În **Nocturne** poetul își reia tema preferată, labilitatea timpului, și caută, ca în **Făgăduința**, un răspuns la întrebările care-l frămîntă, în **Miorița**, înaintînd întocmai ca poetul anonim în aceeași direcție a unei liniștitoare integrări cosmice: „Acolo am intrat, călcînd un prag / ce-mparte nesfîrșirea-n două / unde în fluiera de fag / o mioriță albă paște roșu, // unde în fluiera de os / își sprijină crenelurile munții / și rîurile dorm cu fața-n jos / să treacă mirii spre-nceputul nunții”. Obsesia duratei îl îndreaptă mereu (**Izvod, Vocile zidului, Fintina**) către legenda lui Manole și a Anei, transformată într-o metaforă fundamentală, din care poetul desprinde semnificații noi, ca în aceste delicate versuri: „Se întredeschide o gură de rai / să ne prefacem că mă zideai // Neagră-i zăpada, pîrul țî-i verde / halde, zidește-mă, tot n-am ce pierde // Tălpile-mi sunt colbăite și roase / se macerează lumina din oase / Este zadarnic să-mi mingii genunchii, / înfige-ți într-înșii albele unghii // Și fi întinde pe pat de mortar / să mi se surpe zidurile

iar”. (**Joc de primăvară**). De fapt chiar și atunci cînd folosirea vechiului mit nu mai este atît de directă se observă același stăruitor apel la analogia închiderii, „a zidirii”, ca mărturie a trăinicieii pe care o dă actelor omenesti sacrificiul. Surprinzătoare este această metamorfoză a mitului în poezia de dragoste (**Neprihănită iubire**). Durata este măsurată și de istoria colectivității naționale (**Cleps'dra**).

Reversul duratei este caducitatea. Semnele ei sînt numeroase și pot etul alege cîteva convertibile în simboluri poetice: „În singele meu / s-a înecat calul alb / venea de departe înspumat / în el se înecase un cal împărat / cu friu de mătase / și-n calul acela alt cal se înecase // El venea de departe, cu potcoavele sparte / de unde lumina se naște / și nu-i nici ce bea nici ce paște // Eu l-am dus să se-adape / din nesfîrșirea unei ape / curgînd spre izvoare // O, doamne, cu cîta sete / bea calul alb din rîul Lethe!” (**El venea de departe**). Poetul schimbă ușor, pentru a sugera aceeași idee, alegoria mitologizantă cu un tablou de provincie: „Cineva a cerut o pereche de schiuri / Cineva a primit o pereche de palme, / Anul acesta se poartă tot griuri? / Pulsurile noastre fi-vor mai repezi, mai calme? // Este ca și cum s-ar ridica / toate transparentele și prin ferestre / oamenii s-ar privi ochi în ochi / împietriți de-o fantastică veste // În oraș a murit un profesor de sport / Aceasta e jertfa primei zăpezi // Un cearșaf peste trupul frumosului mort” (**Jertfa primei zăpezi**). Monotonia actelor din care se umple existența cotidiană devine, la rîndul ei, unitate de măsură pentru timp (**Mîșcare**). Aceste mici tablouri citadine, cu gări din care „trenurile pleacă la ora exactă”, cu „alei foarte albe la față” în cimitire atmosfera unui „oraș sentimental”, în care au loc „lungi libații”, întîlniri și despărțiri imaginare (**Ca într-un vechi roman**) formează cadrul exterior pentru rătăcitorul romantic al acestor **Nocturne** în care timpul rămîne suspendat pe gesturile obișnuite ale oamenilor: „După plecare a rămas haloul / gara a-leargă trenul să îl prindă / și se mai vede buza ta strivită / pe geamuri curge pîrul tău lunatic / îți cade pleoapa peste semafoare / bruscă mă întorc, orașul se înecă / în falduri lunecoase de ninsoare” (**Nocturnă**). Acestea sînt cele mai reușite poeme ale volumului. Scăpate de un anume ceremonial mitologic, destinate chiar cînd abordează ideile cele mai grave, mărturisind influențe mai noi, dar bine asimilate, din poezia lui Nichita Stănescu, Mihai Ursachi și Emil Brumaru, **Nocturnele** lui Nicolae Turtureanu afirmă un poet adevărat.

Autenticitate artistică

Autenticitatea în artă și autenticitatea artistică nu sînt noțiuni identice. Această noțiune nu pentru că structura proprie, în sine, a celor două noțiuni ar implica cine știe ce deosebiri radicale, ci datorită mai ales modului istoric în care s-a operat cu ele. În primul caz, sensul conferit este un derivat tradițional — întrucîtva simplificator — al mimesisului, autenticitatea fiind înțeleasă în deosebi din perspectiva recognoscibilității unei realități exterioare în planul artei. În felul acesta, certificatul de garanție acordat autenticității elimină aproape cu totul importanța oricăror elemente de autonomie artistică.

Mai adecvată și mai convingătoare, noțiunea de autenticitate artistică se referă cu precădere la virtuți intrinseci ale operei, la ceea ce arta impune ca unitate și viziune specifică, rescriind realitatea și nu descriind-o. André Malraux observa că orice scriitor creează pentru a se exprima, dar cu mult mai mult el se exprimă pentru a crea. În autenticitatea artistică, balanța înclină de partea ponderii pe care o capătă elementul creator, plusul de spiritualitate care dă o altă altitudine nevoii de a fi exprimată realitatea.

Firesc e, literatura contemporană năzuiește mereu către autenticitatea artistică. Nu odată, însă, ea este măscată — sau pur și simplu anulată — de balastul sofisticărilor, de o insuficientă selecție a ceea ce este cu adevărat grav și ce nu. Ar fi foarte greu de eludat faptul că cititorul avizat de literatură modernă trăiește nu odată un sentiment descurajant al artificiosului, din cauza unei „cosmicități” gratuite a amănuntului nesemnificativ — aspect de care puțini scriitori reușesc să se ferească pînă la capăt. Nu odată trăim senzația paradoxală că parcurgem opera unui scriitor cu mari resurse creatoare și totuși vulnerabilă sub aspectul autenticității artistice.

Așteptarea aproapelui, penultimul roman al lui Corneliu Ștefanache, constituie — din acest punct de vedere — un bun exemplu. Cronicile literare care au analizat această carte, au subliniat, între altele, construcția complicată a plaurilor epice, sinuozitatea acută a filonului analitic. Există în roman o discontinuitate episodică ce solicită o concentrare deosebită la lectură. Firul se intrerupe imprevizibil, pentru a lăsa loc liber altor momente de tensiune decît cele cu care abia ne obișnuim, pentru ca — iarăși neașteptat — firul să fie reluat în mod firesc. Aceste intreruperi, ca parametri formali ai construcției epice, constituie, de fapt, subtile și necesare schimbări de registru spiritual. Ele sînt impuse de tensiunea sufletească a personajului principal, de tulburarea și obsesia lui Pătrașcu în a se mărturisi pînă la capăt. Discontinuitatea în construcție se corelează necetată cu această tensiune.

Dar nucleul de rezistență al romanului nu rezidă în complexitatea propriu-zisă a construcției. Foarte multe proze moderne abundă în acest gen de construcție epică, ce constituie o trăsătură aproape generală a literaturii contemporane. Ceea ce-i mai greu și mai important de realizat, este ca întreg acest eșafodaj al complicațiilor în construcție să emane aceea nemărturisită vigoare a autenticității artistice. Tocmai această vigoare constituie, după opinia noastră, punctul de rezistență nu numai al romanului **Așteptarea aproapelui**, ci și a altor romane scrise de Corneliu Ștefanache, cum ar fi **Dincolo, Ziua uitării și Speranța care ne rămîne**.

Una din trăsăturile proprii literaturii lui Corneliu Ștefanache o constituie obsesia lentă, tacită și tenace, în a căuta și mărturisi acuitatea adevărului. Această obsesie, constructivă și critică totodată, se relevă în romanele sale la nivelul unei viziuni constante ce unifică aproape toate cărțile scriitorului. Această preocupare obsesivă pentru adevăr și virtuțile lui omenesti, nu generează singură și în mod automat autenticitatea artistică, dar o hrănește și o potențează.

Andrei Pătrașcu a fost analizat de critică în termeni care — după opinia noastră — simplifică parțial lucrurile. Este adevărat — cum s-a spus — că deși Andrei vrea să fie neiertător față de sine, el este un ins cu un slab potențial moral, cu trăsături de caracter ascunse, rele și tulburi. Și, totuși, acest personaj complicat impune — dincolo de gravele sale slăbiciuni — printr-o anume tărie în a nu încerca să se ascundă față de sine, în luciditatea demersului său analitic, rece și crud. Am spus că autenticitatea sa rezidă într-o îmbinare permanentă, greu de definită, a unui grăunte de curaj și sinceritate cu multă slăbiciune.

Există în **Așteptarea aproapelui** un personaj episodic despre care s-a vorbit foarte puțin, dar de o remarcabilă autenticitate artistică. Este vorba de Maria, sora lui Andrei Pătrașcu. Ea își apără cu răbdare puritatea interioară, încearcă și reușește să reziste ca om în fața unui destin care n-a fost prea darnic. Caracter luminos, direct fără a fi dur, profund feminin și seducător, de o tenacitate care relevă un frumos ideal de viață, Maria este un personaj literar ce se reține cu certitudine.

Cu mult mai realizat și cu acuratețe a stilului decît romanele anterioare ale scriitorului la care ne referim, **Așteptarea aproapelui** este expresia unui realism acut, tensional și ferm. În acest tablou, se constituie, din loc în loc, oaze discrete de irizare aproape poetică a stărilor psihice, nuanțînd impresia generală de autenticitate artistică pe care proza lui Corneliu Ștefanache o transmite.

Grigore SMEU

mențiuni critice

GALA GALACTION: Sub feeria lunii

Apariția volumului **Sub feeria lunii** în colecția de „Restituiri” a Editurii „Dacia” din Cluj-Napoca, ni-l înfățișează unitar și substanțial pe Gala Galaction — pelerinul. Ediția îngrijită, prefată și însoțită de note de către finul și discretul critic Teodor Tihan întregeste imaginea aceasta înnoită a prozatorului, așa cum ne-a apărut ea din primul volum al Jurnalului său tipărit în 1973 de Editura „Minerva”. Gala Galaction nu caută spectaculosul, ci dă aripi propriilor impresii, care sînt cele ale unui liric original și profund, cenzurat totuși, prin superioara înțelegere a realităților istorice. Jurnalul călătorului, în care, în afară de o selecție reprezentativă din volume vechi și greu de găsit astăzi se includ și pagini inedite, rămase mai ales în colecțiile revistei „Adevărul literar și artistic”, se apropie astfel de jurnalul autobiografic, care în cazul lui Galaction înseamnă mai ales introspecție. Aflăm aici impresii deșteptate autorului de peisaje și de monumente din Italia — cu precădere Roma, oameni și locuri din sudul Mediteranei, Bosfor, muntele Athos, sau meditații pe marginea drumurilor și a locurilor de mare frumusețe din țară. Nu lipsesc din itinerariile scriitorului: Iașul, mănăstirile moldovene, de pildă Neamțul sau Pârna, dar și Cetățuia și prețutindeni istoria se însoțește de suflul patriotic transmis de înaintași, ca și de generozitatea sufletească a prietenului celor mulți și umiliți alădată. Iată o imagine a spiritualizării lui Iași: „Era, în acest oraș domnesc, cuprins de melancolia amintirilor prea mari, purtate de un prezent prea micșorat, mai mult suflet, mai multă inteligență și mai mult cult pentru cele intelectuale decît în oricare alt centru românesc”.

Amintirea „vieții românești” e dominantă și evocarea marii reviste ieșene rămîne o prețioasă măturare de istorie literară: „Era un cerc ales, original și bine închis, fiindcă se deschidea foarte greu înaintea celor

nou sosiți. Cunoscu scriitori care au bătut îndelung și zadarnic cu degetul, cu pumnul, ba și cu toroipanul la porțile neîndurate ale „Vieții românești”.

Așa cum bine arată Teodor Tihan, pentru Gala Galaction, călătoria echivalează cu un act de devoțiune care deschide porțile sensibilității și ale meditației prea înțelepte, refuzînd scepticismele și disperarea. Caducitatea umanului se dizolvă în blindă resignare ca în „Miorița”. Deosebit de comprehensivă față de lirismul propriu, aferent autorului, se dovedește, pînă la ultimele rînduri, prefața. Soliloquiul și meditația prilejuite de neobositele drumuri ale lui Gala Galaction aduc peisaje-stări de conștiință relevabile prin deosebită forță artistică, precum în picturala imagine a mării, convertită într-o omenescă reverberație a gîndului: „Cu ce măsură verbală convenită ai putea să redai impresia covârșitoare care înneacă sufletul, în fața fluidității atîcui argint, atîcui peruzele și smaralde!”.

N. B.

AI. DUȚU: Umaniștii români și cultura europeană

Mai convingător decît în oricare dintre cărțile sale, în **Umaniștii români și cultura europeană**, Al. Duțu ne dă o încercare de filosofie a culturii. Gîndită și realizată în manieră comparativă, cu o amplitudine foarte diversă informare, această carte demonstrează inteligent și echilibrat posibilitatea articulării culturii românești din secolul al XVII-lea și al XVIII-lea, în devenirea ei, la fondul umanismului european. Forme mentale propagate pe întreg continentul se recunosc în opera lui Miron Costin, Constantin Cantacuzino și Dimitrie Cantemir. Acesta e momentul în care cultura noastră nu se mai reduce la simpla receptare. Asimilarea creatoare a marilor modele devine condiția unui început de diversificare și iradiere culturală într-o zonă redusă, pentru început, la sud-estul euro-

pean, extinsă apoi spre apus, pînă la Londra, prin difuziunea operei lui Cantemir.

Ideea aristotelică a „inițierii prin cultură” e reactivată de umanismul rinascimental și justifică marea răspîndire a unor structuri mentale cu largi consecințe asupra culturilor naționale europene. La noi „umanismul nu a apărut ca o etapă de cultură, dar a influențat modul de a judeca al interpretărilor care au confruntat cultura română cu modelele occidentale” (p. 200). Orizontului cultural românesc, restrîns în sec. al XVII-lea, i se propun două modele de civilizație, cel roman (prin M. Costin) și cel grecesc (prin Stolnicul C. Cantacuzino), în voința de a fi asimilate cu fondul autohton al culturii populare, în care preexistau modele de etică umană tradițională. Din aceste conexiuni rezultă noi sensuri ale idealului uman în spațiul național. Experiența istorică este trecută prin filtrul meditației asupra unor „factori constitutivi în dezvoltarea culturii, anume raportul între personalitate, societate și cultură” (p. 206), cărturarii se unesc în idei. Destinul colectivității românești, din punct de vedere național și general uman, devine preocupare majoră programatică. Impasul dependenței naționale trebuia depășit și recuperat în planul culturii, soluție a supraviețuirii.

Cercetarea interdisciplinară, ca orientare necesară pentru reconstituirea modelului cultural al umanismului românesc, parțial încercată în cartea lui Alexandru Duțu se conturează ca o metodă a viitorului. Și asta numai pentru că anumite discipline nu au încă datele pregătite pentru marea sinteză care va clarifica definitiv coordonatele umanismului românesc, chiar dacă aici nu se refac toate structurile mentale caracteristice umanismului italian, sau celui din Țările de Jos, Pacificismul și demnitatea morală, înțelepciunea și „bunul nume” aparate de Costin se conjugă cu anticlericalismul consecvent și patriotismul unui Cantemir cuprins de ideea luminării prin cultură, și a ordinii înțreținută prin legi, cu aspirațiile civilizatorii ale stolnicului Cantacuzino. Și nu numai atît.

Momentul umanismului românesc, din secolul al XVII-lea și „umanismul popular” coexistent trebuie să fie impus în patrimoniul culturii universale prin noi studii comparatiste ce se pot ramifica din densitatea de idei a cărții lui Alexandru Duțu.

Elvira SOROHAN

În februarie, o siluetă subțire și înaltă, silueta aceea ca de lujer a sculptorului Ion Irimescu, a fost văzută pe străzile Fălticeniilor. Marele artist se întorsese la izvoarele sale. Sculpturile și desenele sale, pe care le dăruise orașului — populaseră odăile de la etaj ale Muzeului din Fălticeni — alcătuiind acolo un tulburător autoportret al său. În acel ceas de emoții atât de pure, sufletul artistului s-a desferecat și a curs puțin în cuvinte. Așa s-a ivit acest interviu.

— *Ați călătorit spre izvoarele dv. cu ceea ce ați adunat pe un drum de o viață.*

— Totdeauna de orașul Fălticeni m-au legat atâtea amintiri din tinerețe. Am petrecut aici primii ani de învățătură, de visuri și totdeauna am fost legat și deseori m-am gândit cum să-mi manifest un pios omagiu față de orașul unde am primit întâiele lecții de pictură de la profesorul meu Tolea.

— *Imi amintesc că într-o casă de la Fălticeni am văzut câteva lucruri zugrăvite de dv. Ați început prin desen?*

— Da. Am fost încurajat de profesorul Ciurea, de directorul Știno și de profesorul de desen Tolea. Foarte mult am fost încurajat și lucrăm împreună cu profesorul meu și chiar făceam împreună expoziții aici în Fălticeni. Pe urmă am plecat pe alte meleaguri, la București, pe urmă în străinătate, pe urmă mi-am desfășurat întreaga mea activitate creatoare, ani de trudă, de muncă îndelungată, cu succese, cu insuccese, dar totdeauna am simțit nevoia de a căuta să mă verific, să confrunt ceea ce știam cu ce primeam, dorind să înaintez, să găsesc acele drumuri, pe care le simțeam că sînt mai apropiate felului meu de a gândi și a fi.

— *Care sînt aceste drumuri sau care au fost aceste drumuri mai apropiate?*

— Gîndul meu a fost întotdeauna spre viață, spre lumea din jurul meu. Niciodată nu m-am depărtat de la acest drum, niciodată nu m-am abătut și chiar am opus anumite rezistențe curentelor artei nonfigurative. Artă mea rămîne totuși o artă legată de om, de viață, chiar acolo unde am încercat să rezolv prin niște interpretări, pe care le credeam mai expresive. În primul rînd pe mine m-a interesat foarte mult psihologia omului, portretul omului. În activitatea mea am executat multe portrete dintre care unele ale unor oameni de seamă din cultura noastră: Iorga, Arghezi, Jalea, Ghiță, Oprescu și alții. În compozițiile pe care le-am făcut pot fi regăsite portrete de mineri, țărani, țărance. Monumentele pe care le-am făcut: Monumentul de la Lupeni, cel de la Craiova, 1907, toate sînt legate de om, de psihologia lui, de manifestările lui, de lupta lui, de conținutul vieții. Bine-

înțeles acest lucru nu narativ, nu compunere didactică a reprezentării, ci căutînd forme cît mai interesante, sculpturale.

— *Ați pășit în artă prin desen. Cînd ați intrat în sculptură?*

— Imediat ce m-am dus la București. Aici, la Fălticeni, nu am avut ocazia să văd sculptura. La București, prin marile muzee care erau, prin expoziții și monumente, m-am întîlnit cu sculptura. Din primii ani de facultate m-am decis să urmez sculptura.

— *Asta cînd se întîmplă?*

— Prin 1924.

— *Pentru pictori în special, pentru cei moldoveni, peisajul a avut un rol decisiv în ceea ce au așezat pe pînză. Pentru dv., care sînteți sculptor, peisajul acesta în care ați trăit, asupra căruia v-ați deschis ochii și sufletul, a jucat vre-un rol în arta dv.?*

— E greu de spus. Cred că undeva în inconștient, sigur că peisajul și firea mea de moldovean au avut un rol. Ca să spun exact acum îmi este foarte greu.

— *Ce credeți că este esențial în sculptură pentru a putea exprima gîndirea, simțirea?*

— În primul rînd sinceritatea. Trebuie să fii sincer cu tine însuși, să observi în orice moment tot ce crezi că este mai semnificativ pentru a exprima viața.

— *Care au fost maestrii dv.?*

— Venerabilul meu maestru a fost Paciurea. De la dînsul am învățat foarte multe lucruri. Apoi, cînd am fost la Paris, l-am avut profesor pe Joseph Bernard. Din nefericire pentru mine, cînd am ajuns la Paris tocmai murise Bourdelle. Urmașul său de la Academia Grande Chaumière, Bernard, mi-a fost dascăl un an și jumătate. Alți artiști mi-au fost maștri fără a-mi fi dascăli. La Paris, i-am urmărit pe Bourdelle, Rodin,

ÎNTOARCEREA LA IZVOARE

Interviu cu sculptorul

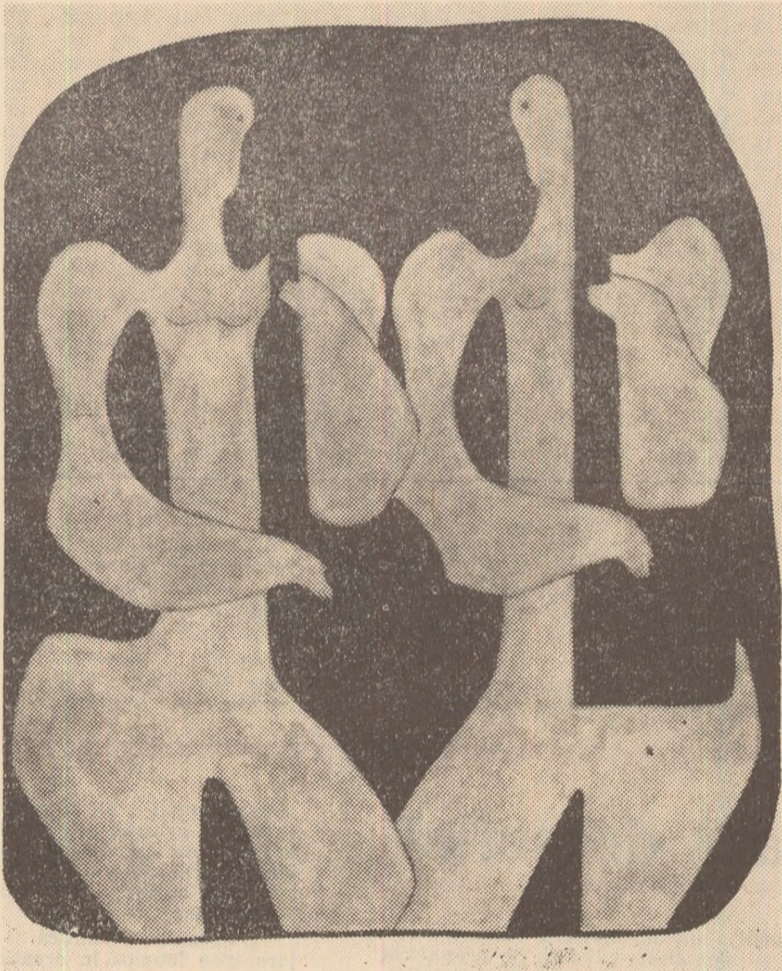
Ion IRIMESCU

Despiau, titani ai sculpturii moderne, fiecare în felul lui de a se exprima. La toți am găsit lucruri care mă interesau și care mi-au fost de mare învățătură în sculptura mea.

— *Cum lucrați? Mă gîndesc că munca sculptorului mai mult ca în alte arte, e și una de concepție, dar și una fizică.*

— Sculptura, prin munca fizică pe care trebuie să o faci

pentru a învinge rezistența materialului, este destul de anevoioasă. Litigiul acesta — care este mai grea, pictura sau sculptura — este un lucru care s-a dezvoltat mult între artiști încă din Renaștere. Eu socot că din punct de vedere al creației amîndouă sînt grele. Bineînțeles, la sculptură se adaugă lupta cu materialul, dar aceasta contează poate mai puțin. Ceea ce con-

„Compoziție“ (desen)

Grigore ILISEI

tează e procesul de creație, elaborarea, care cere strădanie, de multe ori, multă suferință. Începi o lucrare, simți că nu sînt atinse visurile atunci cînd o termini și începe această dramă sufletească a nereușitei și totodată și dorința de a porni din nou, cu aceeași pasiune, la gîndul că vei reuși să transpui în materie ceea ce vrei.

— *Care este materialul cel mai potrivit pentru dv.?*

— Eu găsesc că bronzul, pentru că sculptura mea este foarte sensibilă. Cred că bronzul poate să transpună, prin procedeul acesta de a se copia forma în tipare, cel mai exact simțirea sculptorului. Transpunerea în piatră sau în lemn impune o altă rezolvare.

— *Sînteți, după cîte înțeleg, un liric.*

— Da. Sînt un liric și un romantic. poate. Socot că acestea sînt calități interesante în artă. Sînt legate de partea de sentiment al artei, care nu trebuie să se adreseze numai rațiunii.

— *Ce vă interesează în sculptura care se face astăzi la noi?*

— În linii mari, în sculptura noastră se fac multe lucruri interesante. Sîntem într-un plin progres. Avem o serie de tineri foarte talentați, care, mulți, au fost studenții noștri și acest tineret înzestrat ocupă un loc de frunte. Faptul se observă la toate expozițiile din țară și din străinătate. Materialele care se lucrează sînt foarte diverse: bronzul, marmora, inoxul, dar ceea ce se lucrează cel mai mult este lemnul. Acest lucru poate pornește de la acea tradiție a sculpturii românești în lemn, care a generat entuziasmul pentru acest material.

— *Cu ce ați venit aici, la Fălticeni, cu ce v-ați înfățișat publicului?*

— Aici, la Fălticeni, unde am găsit un mare sprijin, alcătuiindu-se într-un splendid local această colecție, am donat aproape 100 de sculpturi și cam 120 de desene, pe care le-am ales din întreaga mea activitate, marcînd evoluția mea cu anumite lucrări, pe care le-am găsit mai interesante. Lucrările sînt în bronz, în lemn și în gips.

— *Aș dori să închei acest interviu, pe care ați avut amabilitatea să mi-l acordați, cu o întrebare despre viitor, atît viitorul dv., cît și cel pe care îl întrevedeți pentru sculptura noastră.*

— Pentru viitorul meu n-aș putea să spun mare lucru, însă pentru sculptura românească cred că viitorul va fi strălucit. Astăzi se afirmă puternic un tineret dotat cu un talent excepțional, care caută să găsească modalități de exprimare originale, legate de aspirațiile poporului nostru.

— *Vă mulțumesc mult.*

POȘTA LITERARĂ

Constantin Grigoriu — De multe ori profesiunile de credință sînt cu mult mai ambițioase decît literatura propriu-zisă, ele rămînd simple declarații de dragoste fără acoperire. Cînd scrieți: „poezia este viața mea și este o pasiune mai mare decît iubirea pe care o cînt și o trăiesc din plin“, de fapt inversați termenii, augmentînd într-o clipă de extaz, importanța poeziei. Am căutat apoi, cu toată comprehensiunea, în textele însoțitoare, un vers dacă nu revelator, măcar citabil, dar nu l-am găsit. Ceea ce dovedește că, deocamdată, poezia dv. nu este mai puternică decît iubirea. Să mai așteptăm, așadar.

Gh. Tănase — Versuri înscrise într-un „cerc de lumină“, tatonînd geneza și devenirea, punctul de separare a binelui de rău, avînd deci un pronunțat caracter etic. Dar sensul liric este destul de imprecis exprimat, evidențînd o suspectă și prematură rutinizare. Cred că la aceasta vă duce facilitatea cu care rimați și ritmați, accentuînd pe ceea ce se spune și ignorînd cum se spune. Dînd la o parte poleiala, „vraja“, banalitatea, cred că veți reuși să vă autodepășiți. Sigur, și în faza actuală sînt cîteva poezii citabile (Lumină și izvor, Cerc de lumină, Trecut) dar le estompează abundența truismelor din celelalte.

N. Ghimpu — Cum vine asta: „Cu mîna ta plîpîndă și capul plin de vise / Copil născut din spuma și țelul altor vise“?...

Deila Plăieș — Pentru cei 17 ani (declarați!) aceste versuri poartă semnul talentului: „Ca un cuțit se zbatea cerul / În tîmpla primei ninsori... / Cuvintele cad, / primitive / Cerîndu-ne glasul. / Noi lăsăm lumea să ne țipe / În oase / Și alergăm după fluturi / Cu pînze de pîianjen pe buze / Tăcere! E ora cînd / Riscă la porți / Adevărul / Și el / Ne-ar ucide...“. Am mai reținut Maraton și Echilibru. Să vedem ce mai urmează.

Teodor Cișmicleanu — Venirea primăverii v-a stimulat apetitul scrisului, rezultînd lungi cronici rimate pe teme de sezon. Din toate (cam multă apă de ploaie), două versuri rămîn imbatabile: „Viața fără primăvară / Ar fi pom fără de floare!“ În rest, să auzim de mai bine!

George Zaharia — Versurile dv. sînt din ce în ce mai păguboase. Ce se întîmplă?

Mircea Scarlat-Fasolă: Altă mărturisire de credință: „Cînd scriu — exist; și cînd exist — scriu; n-am experiență scriitoricească, sau poate nici har, dar scriu“. Și nimeni nu vă poate împiedica să nu scrieți. Continuați, deci.

Anton Costin — Versuri de bună intenție, fără nimic deosebit. Să vedem și altceva.

Elena Măriuța — Repetăm o vorbă veche: cu o floare nu se face primăvară...

Virgiliu Florian — Cînd avem în față un model ca Hora Unirii a lui Alecsandri este greu să se mai scrie ceva cu totul nou pe această temă. Veți înțelege deci că versurile dv. sînt nu numai în urma dar și în umbra modelului.

N. T.

TIMP LIRIC

Poetul

o, nu călcați peste privirea poetului — amintirea suavă a unui viitor depărtat este el —

inima lui abia dacă luminează o clipă și umbra-i rămîne mereu ființînd între crini și luceferi —

turme de melci doar pe urmele sale tirăsc din tăcerea nimbată de dînsul

popoare de simburi pios copleșite de sevele patriei ca neamul acesta înțelept și domol în care ne aruncăm visele după dîra de dor a iubirilor lui —

el fără prihană se poartă năpăstuit prin cuvinte și păsări, cu chipul pur turburat înapoia ochilor săi duios curgători — lotuși galactici lăuntric păscuți de coborte de greieri — pașiștea mirifică a singurătăților lumii strălîmpezi...o el rourînd

★ ★ ★

iubito să închidem ochii și așa de puri la capătul luminii să adormim tulburător deși ca o nălucă dau în floare crinii

tăcerile pe care le-am rostit auzul să ni-l spargă de vocale sub pașii roși de-atîta înfiat nisipul să înalțe osanale

suave nopți să-ntîmpine încet la porți de aur molcome secunde ca răsufierea primului poet deprins înții cu umbra-n vămi rotunde

și părăsiți într-un duios delir știind că dorul nostru nu expiră să invocăm din presupus nădir visul unui izbăvitor prin liră

abia dacă, vor arde trandafiri impurpurînd cuvintele în gură de-atîta mers oprit între priviri fiind iubirea flacăra obscură

Vasile ZETU

Apariție episodică ori impunătoare prezență într-o desfășurare epică de proporții, personajul sadovenian se distinge pretutindeni printr-o acută conștiință a unei riguroase rânduiri la care trebuie să-și acordeze fiecare gest, atitudine sau faptă, întregul comportament și însuși modul de viață în multitudinea laturilor sale. Cristalizând străvechi obiceiuri ale pământului românesc, rânduiala aceasta, deși nescrisă și prin urmare fără un explicit caracter constringător, se dovedește totdeauna neașteptat de vie și eficientă: „Noi nu avem alta de făcut decât să murim pentru legea noastră” — sună răspicat o replică relevantă din *Frații Jderi*. Facem această constatare — pe care o socotim absolut necesară pentru reușita oricărei încercări de a pătrunde în universul sadovenian — și ne oprim deocamdată numai asupra aspectelor ținând de surprinzătoarea tărie a unei asemenea rânduiri aflate „pe dinlăuntru”, în „inima oamenilor”, în cugetul și simțirea străbunilor noștri.

În lucrarea sa consacrată pământului românesc și frumuseții sale, George Vilsan remarcă în 1940 că păstoriții noștri au alcătuit totuși asemănătoare confreriilor medievale, cu organizație viguroasă, cu datini precise pentru fiecare epocă a anului, cu o lume de credințe în care se ghicesc străvechi ritualuri de impresionantă ținută morală. Remarcând că din pricina împrejurărilor istorice, poporul român a rămas îndelungă vreme într-o viață pastorală, având o rânduială străveche cu care a străbătut timpurile, Sadoveanu observa, la rândul său, într-o convorbire cu fiica sa Profira, că „țărâniștea noastră are o civilizație a ei, încă de acum 1200 de ani, cu legi morale, prejudecăți, rânduiri de care ei țin samă” (Profira Sadoveanu, *Stele și luceferi*). Date fiind condițiile sociale specifice, datina s-a dovedit treptat a fi o însemnată forță capabilă să unească întreaga seminție și să se opună factorilor care ar fi împiedicat dezvoltarea ei, suplinind astfel lucrarea legii scrise sau actului diriguitor al autorităților puse în imposibilitatea de a-și exercita menirea, când nu lipseau aproape cu desăvîrșire. De altfel, pământurilor cărora le era limpede că „este o cumpănă ș-o înțelepciune în lucruri” (*Umbre*) nu le va fi fost deloc anevoie să înțeleagă, cu atât mai mult, că, tot cu înțelepciune, se cuvin să fie făptuite cele ce țin de viața socială, economică și domestică. Știind bine că „toate se petrec prin lume și prin viață o rânduială”, Costea Morocine din *Vremuri de bejenie* își face socoteală că oricum „rânduiala va trece peste umbra mea și peste umbra împotrivirii mele”, socoteală care — cu titlu de simbol, de bună seamă — ne este prezentată ca „învățătură din năcazurile lui”.

Există pentru înțelepții din universul sadovenian o rânduială firească a lucrurilor la nivelul cauzelor, pe care omul de rînd nu o pătrunde ca atare, dar de care ia cunoștință, în schimb, prin proiecția acesteia la nivelul efectelor: „Sînt în viața asta — observă cineva în *Frații Jderi* — întâmplări cu totul neobișnuite, care se înșiră unele după altele ca metaniile; par fără noimă și totuși au o orînduire ascunsă”. Trecînd celor aleși misiunea de a desface tainele „orînduirii ascunse” a lucrurilor, „nevrednicul” muritor de rînd, precum Stratonie din opera acum citată, vede în datini chintesența învățăturii din străbuni, sinteza științei lăsate de înțelepții din veacuri ai neamului și verificate de popor în succe-

siunea de bucurii și necazuri acoperind o istorie milenară. Dăruit din naștere cu mult bun simț, el știe că numai urmînd legea pământului strămoșesc poate birui viforele aprige ale vieții, căci legea pământului este bună rînduială, iar „rînduială și tărie înseamnă totuna” (*Creanga de aur*), fapt pentru care îndemnul cel mai frecvent adresat tinerilor nu poate fi decît unul ca acesta din *Creanga de aur*: „cît stăm în viața această cată să ne supunem rînduiriilor ei”.

După cum ne relatează cronicarul Antonius Wrancius Sibenicensis Dalmate, moldovenii veacului șaisprezece țineau „mortiș la straietele lor și — adaugă cronicarul — cu moartea se pedepsește la ei orice ar adopta ori îmbrăcămînta ori rochia, ori alt asemenea, de la turci sau alte neamuri” (vezi Romulus Vulcă-

românești moderne adevărurile primare a căror lucrare nu fusese încă pe de-a-tregul luminată de flacăra conștiinței neamului. El este, pentru acest motiv, un Goethe al cerului românesc, al acestui cer abundent scaldat de soare și cutreierat frecvent de vifore.

Mărturisindu-și undeva admirația fără margini pentru Neculce și Creangă, Sadoveanu declară explicit: „Și în unul și în altul simțesc sufletul cel veșnic al neamului. Și la unul și la altul găsesc caracterele specifice ale poporului nostru”. Avînd o nestrămătată convingere că neamul său se numără printre puținele care se pot mîndri cu o viziune proprie asupra lumii și vieții, Sadoveanu se alinăază acelei strălucite constelații de luceferi care s-au străduit să facă dreptate gîndului românesc.

Sadoveanu nu este un erudit. Filosofia sa este tot ce poate fi mai îndepărtat de livresc și tocmai în aceasta rezidă latura sa interesantă. Moștenind de la străbuni acea mirabilă însușire de a pătrunde nesilit în miezul alcătuirilor de pe pămînt, printr-o tainică împărțire directă, pătimașul și puțin ciudatul vînător și pescar și-a putut îngădui să arate total dezinteres față de procedurile platoniciene sau kantiene de a accede dincolo de orizontul fenomenal al lucrurilor. Trebuie să ne bucurăm că s-a întîmplat astfel. Este, în fond, șansa noastră privilegiată de a pătrunde în zăriștea „țării de dincolo de negură”, în adîncul istoriei despre care pergamentul glăsuiește atît de puțin, cînd nu se afundă în desăvîrșită tăcere. Dar este și o lecție care ne povăluiește să coborîm noi înșine pe uitatele cărări ale sufletului românesc, cărări ce duc către istoria veche. Vom afla aici, lucruri care sînt exclusiv sau cu precădere ale simțirii și gîndirii românești. Căci există, fără îndoială, un asemenea caracter distinct al poporului nostru care, „păstorind pe plaiuri și în văi, între freamătul apelor și al codrului frate, într-o natură nesfîrșit schimbătoare, în vremuri de restriște, a așteptat cu dor un curcubeu de pace; și în viforele iernii a dorit c-o lacrimă și c-un zîmbet zilele primăverii. În sufletul acelor ciobani care priveau cu ochi de poet zările și murmurau cîntece, era ceva care-i deosebea de neamurile barbare — o artă și o finetă deosebită” (*Poezia populară*).

Firește, este greu de spus în ce măsură descifrăm toate valențele. Cert este, în orice caz, că interesul pe care-l prezintă pentru noi nu poate fi sub nici o formă doar unul istoric, fiind bine știut că prefacerile din orizontul sufletului unui neam se petrec în timp, păstrînd peste veacuri ceva din lamura sa. A spus-o însuși Sadoveanu: „Dacă e necesar să fim noi într-adevăr, e neapărat necesar să rămînem în contact cu părinții noștri, cu acești păstori simpli. Putem adopta toate progresele vieții materiale, însă în ceea ce privește sufletul, adică scînteia divină care ne-a fost hărăzită, trebuie să ne întoarcem către mormînte, dînd seamă părinților noștri de depozitul sacru pe care ni l-au lăsat” (*Moșteniri*).

Deschizîndu-ne fără rețineri înnoirii, să rămînem, adică, în matca spirituală a ființei noastre naționale, după ce îi vom fi pătruns adînc și temeinic multiplele-i fibre constitutive în ceea ce au ele particular.

D. N. ZAHARIA

COSMOS ROMÂNESC

nescu, *Etnologia judiciară*, Editura Academiei, 1970). Deși particular, faptul acesta este neîndoielnic semnificativ pentru strictețea cu care înțelegeau străbunii noștri să împlinească legea pământului. Sadoveanu are, atunci, deplin cuvînt spunînd că datina este pentru poporul român o lege strictă și că, tocmai din această pricină, ea „i-a îngăduit să se dezvolte în anume chip, i-a imprimat anume caracter unic” (*Anii de ucenicie*). Ascultînd veacuri de-a-rîndul de sacrele legi ale propriului pămînt, neamurile de la Carpați și Danubiu s-au împlinit cu vremea într-o comunitate umană cu un mod de viață avînd trăsături specifice, distincte cu limpezime de ale altor seminții. Despre ordinea aceasta românească cuprinzînd lucruri de mirare și avînd calități și scăderi care sînt numai ale sale, despre acest *cosmos uman* specific s-a simțit dator Sadoveanu să dea seamă în tot ce a scris.

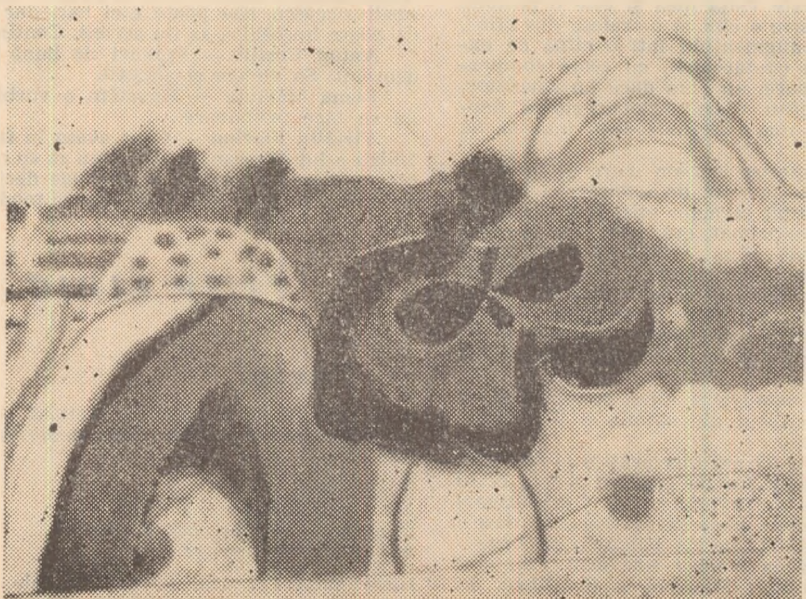
Dar rînduiriile acestui cosmos, așa cum au fost ele văzute și simțite de marele prozator, merită să facă obiectul unei analize detaliate, de sine stătătoare. Nădăjduind că vom izbuti cîndva să întreprindem și o asemenea investigație care presupune deopotrivă un unghi filosofic și unul psihologic, mai consemnăm aici doar o mărturisire în temă a prozatorului însuși: „Fiind pămîntean drept din neam în neam, am urmat legea inimii răzășilor și moșnenilor noștri și n-am cunoscut ura, ci numai dragostea în formele ei multiple, fie pentru semenul meu, fie pentru trecut, fie pentru datină, fie pentru acest pămînt pentru care au suferit și au luptat generațiile anterioare” (*Mărturisiri*). Vedem în destăinuirea aceasta — simplificînd oarecum — o exprimare sintetică și cît se poate de explicită a semnului rînduiriilor care guvernează cosmosul românesc în viziunea sadoveniană. Temerar explorator în labirintul tainiților originare ale zidirii neamului, Sadoveanu restituie simțirii și cugetării

a ei și numai a ei, la relații cromatice în care ocurile, teroasele, verdele-clorofilă, griurile, galbenul sau roșul-cadmium sau albastru-cobalt — culorile ei din todeauna care au încetănit-o în memoria noastră optică — domină. Peisajele ei nu ne comunică senzația unui „hic et nunc”, ci o unică „stare de suflet”: o jubilară optimistă în fața realului, o exultanță vitală încântătoare.

Dispoziția romantică — comună celor trei artiști — își află o potențare spre fabulos în creația *Angelei Tomaselli*.

Peisajele acestei pictorițe, în care «frontiera dinspre lumea veridică și lumea visată se deplasează pe nesimțite în direcția unei forme de fantastic» (Brion) sînt de fapt „natură visată”, peisaje-simbol, mesaje ale unor stări de reverie fantastă și neplăcută candoare. Sînt proiecțiile unei sensibilități tipic romantice. Ele aduc climatul magic al livezilor învaliate, al evaziunilor floreală. Căci tema-pivot a pînzelor sale este procesul de înfloreșcență, — indiferent că desfășoară în fața ochilor noștri unduirea de spațiu mirotic, dominate de copaci — înfloriți mirific sau ne seduce prin plasarea în prim planul unui peisaj fără perspectivă a unor fabuloși arbori-floare desprinși din zona basmului sau din orizontul primordiale al copilăriei.

Olga BUȘNEAG

Angela TOMASELLI:

„Compoziție”

PEISAJUL — stare de suflet

Menit a fi „an internațional al femeii”, 1975 ne invită a considera cu o atenție mai delicată, mai obiectivă și — mai ales — lipsită de prejudecăți (ce persistă încă), sporul prin care intervenția creativă a femeii îmbogățește diferite domenii. În teritoriul plasticii, supremul omagiu care i se poate aduce este — paradoxal — acela de a nu mai fi considerată „femeie”, ci artist. Pur și simplu artist, căci tocmai această calitate — „artist” este aceea care o înalță la o nouă demnitate, desființînd departajarea pe sexe a talentului, oferindu-i prestigiu și șanse egale în construcția culturii unei epoci. Însemnările de față privesc trei expoziții: *Maria Constantin, Micaela Eleutheriade și Angela Tomaselli* — expoziții în care locul central l-a ocupat peisajul „état-d'âme”. Surprinzînd în lucrările celor trei artiști (în majoritate peisaje de alură mai mult sau mai puțin tradițională, dar totdeauna structurate în funcție de o dominantă afectivă) aceeași vibrație lirică în fața naturii, o emoție înrudită în contact cu realul, care indică apartenența acestui trinom feminin la același tip de sensibilitate estetică — cea romantică. Bineînțeles de altă coloratură, de alt grad de intensitate, în fiecare caz.

Realismul liric al peisajelor din Delta sau din Maramureș, realizate de *Maria Constantin* (artista a mai prezentat în expoziție, în afară de suite de acuarele intitulată „Vara”, și un ciclu de desene („Mîinile”) care ne revelează un interesant „penchant” spre grotesc) conturează un artist pasionat de spectacolul vizibilului, preocupat de a ne transmite întreaga intensitate a șocului pe care l-a avut privind natura cu ochi nepevertiți, puri. De aici opțiunea pentru acuratețea (uneori în variante libere „à la prima”, alteori în faze mai elaborate de atelier), singura capabilă să fixeze emoția înfîlîrării cu natura în toată autenticitatea și prospețimea ei, singura tehnică în stare a comunica directivitatea impresiei, frăgezimea și imprecizia clipei. Căci numai acuarela îi permite să fixeze rapid fluiditatea unor elemente preferențiale — apa și aerul, numai ea îi dă posibilitatea de a ne transmite transparența unui cer senin de vară, sau opacitatea pîcloasă a norilor adunați deasupra Dunării. Nu numai senzațiile vizuale ci și cele mai vagi senzații tactile, olfactive, termice (cum ar fi acea prospețime răcoroasă a unui excepțional peisaj cu câpițe din Maramureș) ne sînt comunicate cu rar instinct al locului și anotimpului, al orei, al clipei.

Dacă în structura imaginilor *Mariei Constantin* percepem un echilibru între impulsul primit de la real și senzorialitatea lirică a artistei, în peisajele *Micaelei Eleutheriade* momentul subiectivității primează. „O operă de artă este un colț al creației văzut printr-un temperament”, spunea Zola: iată o definiție care poate fi aplicată întocmai unui peisaj semnat *Micaela Eleutheriade*.

Sinteze puternice, pline de ingenuitate, în care efectele sprintare ale liniei evocă uneori pe Duffy sau Matisse, cele 30 de peisaje din ultima personală a *Micaelei Eleutheriade* sînt mai degrabă „jurnalul” reacțiilor sensibilității sale în fața unui „motiv”, decît „reconstituirea” fidelă a locurilor străbătute în recentul periplu intercontinental. Realitatea este redusă în mod spontan și firesc, la o „scriitură” grafică ușor recunoscutibilă ca fiind

CONST. CIOPR

Fata care preferă cu

Ai! ai! nu-mi mai vorbi de nici de dragoste veșnică-n c... nici de magnificii zimbri, n... în care pămînt și lună uită... Nu mi spune, ai! că lingă b... pasărea paradisului prooroc...

Spune simplu și șters, gingă... precum școlarul citește-n a... Pămînt, Apă, Lună, Foc ori...

Alege să zicem cinci cuvinte... De pildă: Fior, Frunză ori... Jocul e plin de surprize exti... Parcă lipsește ceva și cauți... Poate „frumusețe”, poate „f...

Adevărul despre cioc

După o noapte de lecturi fa... Te cauți și nu te găsești, — observi că și alții se caută c...

Unii se iau după felurite vo... și astfel pătrund la Facultat... ori la Medicină — unde se f...

Cineva foarte demn s-a oprim... sub orologiul cu muzică de l... unde-a-nceput să citească de...

— Trebuie să-ncepeți cu ex... adică să-ncecați mici ascen... precizează amabil cineva cu...

— Aveți dreptate — adaugă... Păsările, și-n special ciocirli... decît elefanții și decît caii d...

Odată s-a pornit vînt, — lov... Cîte-o pasăre speriată nimer... Ei bine, atunci am aflat lucr...

Ciocirliile sînt niște îngeri c... dovadă penajul negru și-nce... de-a regăsi paradisul. Asta v...

Fantastica pasăre Kivi

Mă uit atent pe stradă la p... deosebiți de ceilalți prin can... din vocile lor, împodobite cu...

Le spun mulțumesc pentru... le povestesc de iluzionistul... pe care meșterul • inventa i...

Ce vreți? iluzionistul avea... Dezamăgit, — i-a fost deaju...

Însă pasărea Kivi, de care c... fiindcă nimeni n-o vede, cu... Atenție dar! — unii își mu... mai la soare, la munte, mai... Cam asta e nou, atît s-a-ntî...

FILMUL

documentar și

Prin orientarea tematică precisă... cît și prin calitatea profesională... investigației — studioul „Alexandru... Sahia” cunoaște mai puțin deci... oricare altă instituție de creație... cinematograful național fluctuati... le de reputație ale realizatorilor să... — filmul documentar justifică pe de... plin aprecierea lui Lo Duca despre... acest gen ca fiind — sub raportu... responsabilității — etapa de matu... ritate a artei ecranului.

Neîndoielnic însă că numai din... mica unu act de creație prin... celență colectiv — cum este... născut în aria filmului — ne po... da măsura a ceea ce pot reali... torii pe acest tărîm. Căci, într-o... cietate ca a noastră, în care i... ricia trăită cunoaște un tempo a... lerat, materia primă pe care o... numim „actualitate” cunoaște

geri palizi,
le de aur,
de unica noapte
moarte...
și flori
comori.
d chiar,
dar:
ie...
F.
e Floare...
dinare,
punsuri;
ec", poate „fluturi“...

i...

stice, cauți garoafe.
în stradă
din zori.

ristaline
le litere
liscții savante.

o carte
rimărie,
e zodii și plante.

ența ciocirlei,
i zilnice —
aliză.

ul, bonom,
nt altceva
podrom.

n pridvoare.
n casă.
tulburătoare.

i pe pământ, —
ile lor disperate
pun pe cuvint...

nii-ntorși de la mare,
ea de soare
ip și sulfină.

transport de lumină,
de-o pasăre rară
ecare seară —

re de pușcă!
n praf care mușcă...

lul însuși se teme,
ă să pună probleme.
ortul în alte părți,
ape de bălți,
în vacanță.

Actualitatea

xistență rapid și dialectic negată
prin acțiunea timpului.

Pentru documentariști, captarea datelor realității imediate constituie un moment obligatoriu al creației, ce nu suferă amănare. În filmul „Casele — prietenele noastre”, Mirel Ilieșu n-ar fi putut să obțină acea dimensiune temporală a unei superbe construcții — Palatul sporturilor și culturii din Capitală — dacă, pe parcursul execuției, pelicula n-ar fi reținut efortul omesc în acțiunea lui constructivă. După cum, același film indică expresiv și realtăți fațetă a procesului de creație caracteristic documentarului, marcând trecerea de la document la concepția documentară, etapă a înalității filmice: reculul de meșteșug, oferit de cineast privitorilor, se circumscrie viziunii re-

PATRIMONIUL cultural național

Aducând la îndeplinire dorința și porunca domnitorului Alexandru cel Bun și a doamnei sale, Marina, în ziua de 13 martie 1429, „Gavriil monahul fiul lui Uric” terminase de copiat și miniat, la lavra nemțeană, în condiții artistice cu totul excepționale, un „tetraevanghel” care, în istoria culturii noastre vechi, este o adevărată colme. Caligrafia desăvârșită a manuscrisului și, mai ales, ornamentația decorativă și figurativă, prin care se remarcă această operă, au condus la concluzia că Gavriil, fiul lui Uric n-a fost un copist, ci un artist, un maestru al penclului, un pictor de mare talent (Sorin Ulea).

Manuscrisul este o expresie a școlii moldovenești de pictură, în care sînt vizibile înrîuriri bizantine și unele „tradiții de artă populară cu rădăcini autohtone milenare”. Substratul artistic popular autohton și ceea ce s-a adăugat din afară, succesiv, prin înrîurire, a cristalizat o sinteză, o viziune unitară „despre culoare și acorduri cromatice, despre desen și ritm”. Viziunea aceasta apare limpede la manuscrisul nemțean din 1429.

Deși textul tetraevangelului este, în întregime, slav, însoțit, într-o coloană alăturată, de versiunea greacă a aceluiași text, adăugată ulterior, cu toate acestea, unele elemente de limbă, unele elemente decorative de inspirație moldovenească, cum și unele considerațiuni logice aduse în discuție de specialiști, arată că Gavriil Uric, copistul, este, fără nici o îndoială, un localnic, un autohton, un fiu al Moldovei, din vremea lui Alexandru cel Bun, domnitor care a statornicit condiții prielnice activităților cultural-artistice.

De la terminarea acestei interesante lucrări de artă au trecut aproape cinci secole și jumătate. Nu de mult, specialiști de la Institutul de Artă al Academiei R.S.R. au evocat, printr-o serie de comunicări, realizarea lui Gavriil Uric arătînd ce înseamnă ea pentru cultura națională și universală.

Spre mîhnirea noastră a tuturor, manuscrisul capodoperă nu se mai află în țară. Nu se știe în ce împrejurări a ajuns, la începutul secolului XIX, în mîinile unui anticar venețian, iar ulterior la biblioteca bodleiană din Oxford, unde se păstrează și acum. A avut, cum se vede, soarta altor interesante opere românești de artă, cum sînt unele manuscrise copiate de Teodor Mărișescu, caligraf moldovean vestit din vremea lui Ștefan cel Mare, unele broderii de înaltă valoare sau diferite piese liturgice create în atelierile locale de orfăvărerie. Așadar, pe de o parte, satisfacții generate de operele cultural-artistice care pun în lumină ingeniozitatea și măiestria unor înaintași, iar pe de alta, stări de tulburare, de necaz, cînd aflăm că multe din creațiile renumite ale poporului nostru nu se păstrează acolo unde au fost date la lumină.

Se vede limpede că aceste valori, această avuție culturală, păstrată în colecții, biblioteci sau arhive, n-a fost apărută și ocrotită cu grijă, cu spirit de răspundere, cu discernămint intelectual și, cu spirit patriotic. Unei tranzații mercantile și considerații cu totul necărturărești au condus la opțiuni păgubitoare pentru neamul nostru. Iată de ce, **Legea ocrotirii patrimoniului cultural-național**, votată în

octombrie anul trecut, apărea ca o necesitate indiscutabilă. Nu este, nicicum, o exagerare cînd se afirmă că operele cu valoare cultural-artistice create de înaintași sînt pagini de istorie, sînt probe convingătoare care oglindesc spiritul poporului nostru, gustul său estetic, elanul său creator, orientările și dimensiunile gândirii sale. Legea constituie, într-adevăr, un act de cultură, patrimoniul cultural, reliefînd însușirile și posibilitățile creatoare ale poporului nostru. Creațiile plastice, făurite de imaginația și mîinile lui Gavriil Uric, Teodor Mărișescu, Gligorie Cornescu, Pîrvu Mutu, pînă la Grigorescu, Luchian, Brîncuși, și atîția alții îmbracă idei, sentimente, frămîntări, hotărări: texte caligrafiate și miniate sau tipărite păstrează aspecte fonetice, morfologice, sintactice și lexicale ale limbii române vechi și pun, totodată, în lumină meticulozitatea și rîvna copiștilor, editorilor și tipografilor.

Operele de cultură, create cu îndelungă răbdare, în fond, mesaje în care este intrupat gustul estetic al înaintașilor nu ne aparțin numai nouă, ci și celor de după noi. Păstrînd amprenta spiritului creator al neamului și, în același timp, unele elemente intrate, prin înrîurire, din marile civilizații ale lumii, avuția noastră culturală, aparține totodată, tezaurului universal. Îmbogățirea patrimoniului cultural, prin descoperirea unor opere risipite, uitate sau ignorate pînă acum, evidența, ocrotirea și conservarea sa intactă, cu sprijinul și garanția autorităților de stat, cum statornicește legea, sînt îndatoriri ce se îndeplinesc cu însuflețire patriotică.

Nu trebuie să uităm un fapt de foarte mare importanță: bunurile cultural-artistice sînt căi de legătură, factori de unitate între generații și, în același timp, mijloace care pot statornici și adînci unitatea poporului nostru de la o margine la alta a țării, care pot genera și dezvolta simțămînte de încredere și entuziasm național. Totdeauna, cel ce se află în preajma unei realizări artistice, tot cel ce o cercetează cu pasiune se simte lîngă autor, intuiește frămîntarea sa, se duce cu duhul în epoca și în împrejurările în care realizarea respectivă a căpătat viață; sentimentul de comuniune națională este, se știe bine, un temel esențial al continuității istorice.

De aceea, ne apare ca o cerință imperioasă, firesc legalizată, păstrarea patrimoniului cultural național, ocrotirea lui, spre a arăta în perpetuitate ceea ce a gîndit, simțit și realizat neamul nostru.

Scarlat PORCESCU

O CHESTIUNE DE PRINCIPIU

I. A. Candrea (1872—1950) a fost un lingvist deosebit de fecund. Lucrările sale au abordat domenii foarte variate. Unele opere ale sale sînt și astăzi instrumente de lucru de prim ordin pentru cercetători, cum ar fi **Psaltirea scheiană comparată cu celelalte psaltiri din secolele XVI și XVII** traduse din slavonește, ediție critică, în două volume, apărută în 1916, **Dicționarul etimologic al limbii române. Elementele latine. (A—putea)**, alcătuit în colaborare cu Ovid Densusianu și apărut între 1907 și 1914 sau **Dicționarul enciclopedic ilustrat. Cartea Românească**, publicat, în 1931, în colaborare cu Gh. Adamescu.

Multe din scrierile lui I. A. Candrea au rămas însă necunoscute unui public mai larg de cititori, deoarece au apărut în reviste care nu au stat la îndemîna oricui. Inițiativa Floricăi Dimitrescu de a publica, la sfîrșitul anului 1974, în Editura științifică, un important număr de pagini dintr-o serie de lucrări ale lui I. A. Candrea va contribui, de aceea, la o mai largă cunoaștere a unuia dintre lingviștii a cărui operă „nu este, în multe privințe, mai prejos decît creația contemporanilor săi” (p. 3). Florica Dimitrescu a însoțit aceste pagini de notele necesare, de un foarte substanțial studiu introductiv intitulat **I. A. Candrea — lingvist și filolog** (p. 19—62). Volumul, prevăzută și cu un repertoriu bibliografic selectiv (p. 9—18), întocmit de Radu Michăescu și completat de editor, aduce, după cum citim într-un scurt cuvînt introductiv, „un îndreptățit omagiu unuia dintre clasicii culturii noastre lingvistice” (p. 3).

Cititorul găsește, în acest volum, pagini din lucrările amintite mai sus, apoi lucrări ca „**Tabu**” în limbă, **Din epoca de formațiune a limbii române**,

gizorale în care nu realitatea pur și simplu interesează ci **omul muncitor și omul gînditor**, acel „meșter Manole” al zilelor noastre.

Preocuparea pentru geneza lucrurilor, pentru creatorul lor, a devenit preponderentă în creația documentaristilor. Dacă, altădată (și nu e mult de-atunci) avalanșa prea puțin filtrată a datelor actualității tîndea să se substituie adevărului despre omul-demiurg (tratat, de altfel, sub forma unei scheme umblătoare), în prezent transferul în zona umanului al înfăptuirilor relatate de „ochiul cinematografic” este cel mai însemnat cîștig dobîndit. Intrînd pe poarta uzinelor „Semănătoarea”, Paul Orza a renunțat la mult solicitata panoramă a tehnicii noi în favoarea mărturie despre om și condiția existenței lui socialiste, într-un moment clar determinat al actualității: afluxul spre industrie al tinerilor fii de țărani care se integrează universului urban cu problemele lor specifice și trăiesc o evoluție caracteristică, intrînd în rîndurile clasei muncitoare. Intitulat semnificativ „**Rădăcini**”, filmul documentaristului Paul Orza investighează situația ucenicului de azi, dar și menta-

litatea lui în formare, printr-o relație activă cu noua colectivitate căreia îi aparține.

Sinceritatea extrem de comunicativă a subiecților aleși dă temei pledoariei care nu se mai cere, în acest caz, rostită într-un comentariu anume conceput pentru a ne convinge. Calea către a extrage esența actualității în forma ei palpabilă și nu expositiv didactică, este deschisă larg prin atari pelicule, dar trebuie arătat cu toată sinceritatea că reminiscențele unor tipare îndelung uzate diminuează efortul creator al cineastilor. Asemenea rezolvări facile am identificat și în filmul „**Rădăcini**”: un tînr, scrie acasă rînduri de complezență, alcătuite anume pentru a „sună din coadă”. Acestea nu sînt decît standarde ale unui șablon viol, în care se poate observa vechiul optimism de paradă.

Tot în „zona omului”, pe dimensiunea amplă a generațiilor, se înscrie documentarul „**Un automobil străbate lumea**”, după un scenariu de Pop Simion, în regia lui Gh. Horvat. Rezultatele unei munci consacrate de competiții internaționale — este creația românească, auto-

Constatări în domeniul dialectologiei etc.

În studiu introductiv amintit Florica Dimitrescu analizează fiecare aspect al activității științifice a lui I. A. Candrea, care „cu spiritul permanent deschis către tot ce însemna la timpul său progres” (p. 19), a adus contribuții numeroase la dezvoltarea istoriei limbii române, a lexicografiei, etimologiei, dialectologiei, toponimiei, filologiei, folclorului etc. Editorul se ocupă, de asemenea, de activitatea didactică, atît de complexă, a lui I. A. Candrea, care aproape de la an la an trata, la curs, alte probleme: raporturile albanezei cu româna, elemente de origine nesigură în limba română, principii de dialectologie, lingvistica balcanică etc. (p. 58). Socotim că publicarea, în acest volum, și a unor pagini din cursurile universitare litografiate rămase de la I. A. Candrea (**Elementele latine dispărute din limba română, Viața cuvintelor, Raporturi între limbă și cultură** etc.) va demonstra, o dată în plus, că autorul lor s-a situat „în galeria personalităților proeminente care au dat strălucire lingvisticii și filologiei române în prima jumătate a secolului al XX-lea” (p. 61).

Cînd am citit coperta volumului (Florica Dimitrescu, **I. A. Candrea — Lingvist și filolog**) am crezut că este vorba de un studiu monografic în genul celui elaborat, spre exemplu, de C. Poghir, intitulat **B. P. Hasdeu. Lingvist și filolog** sau de I. Rizescu, cu titlul **H. Tikin. Omul și opera**, ambele apărute în aceeași editură. Florica Dimitrescu a plecat însă de la ideea de a da o „culegere” (p. 4), căci volumul cuprinde 135 de pagini alese din opera lui I. A. Candrea. Era, deci, firesc să se păstreze numele lui I. A. Candrea ca autor al volumului. Am socotit că este necesar să semnalăm această chestiune de principiu fie și numai pentru o rațiune de ordin formal: cum îi vom cita pe autorii paginilor alese care se publică în astfel de volume?

Ștefan GIOSU

mobilul „**ARO**” realizat la fabrica din Cîmpulung — este concretizată prin ideea că „la sufletul mașinii ajungi prin sufletul omului” cum se exprimă Victor Frîntu, muncitor devenit inginer în decursul anilor de muncă în uzină. Cineastul a evocat reușita excepțională a acestui colectiv prin portretele citorva oameni a căror viață se explică și se continuă prin a celorlalți. Înfrîșînd substanța umană în acțiune, Gh. Horvat a dat simplu și fără echivoc răspunsul la eventuala întrebare a spectatorului: de ce anume s-a născut *aici* și nu în altă parte faima automobilului românesc. Concizia e, dintotdeauna, sora talentului.

Actualitate înseamnă însă nu numai ceea ce este limpede pînă la certitudine. Și contradicțiile aparțin actualității, după cum prea bine se știe. Deseori, această recunoaștere rămîne pe plan pur teoretic. Iată de ce așteptăm de la documentariști și filme de dezbatere și filme-anchetă pe teme acute, așa cum ne-au dat cîteva, în anii precedenți. Deși nici acum nu s-ar putea spune că genul este lăsat în părăsire — apar, din cînd în cînd, filme ce combat defecte sau vicii

universal și general-umane — mi se pare tot mai necesară relansarea, în actualitate, a acestui gen. Principiile eticii și echității socialiste care guvernează viața noastră socială, oferă un vast teren de explorare atît a felului cum sînt aplicate cît și a abaterilor de la procesul firesc al înrădăcinării acestor principii în conștiința și acțiunile noastre.

Extragerea unor sensuri pilduitoare din cazuri sau manifestări criticeabile nu poate rămîne doar în seama unor emisiuni de televiziune, într-o cinematografie care dispune de aproape două sute de milioane de bilete vîndute anual — teren imens de acțiune asupra conștiinței publice. Responsabilitatea civică a documentaristului îi impune să nu ocolească punctele vulnerabile ale actualității, să probeze o neîntrepută atitudine ofensivă.

Școala temeinică a documentaristicii românești, studioul „Alexandru Sahia” și-a creat el însuși, de-a lungul anilor, termeni de referință — prin creații de răsunset internațional — ce îndrăuiesc, astăzi, împlinirea celor mai exigente așteptări.

Eugen ATANASIU

PLEDOARIE PENTRU EVIDENȚĂ

Medicina este o facultate pe viață. Acest lucru ține de faptul că sănătatea reprezintă un bun de o valoare inestimabilă, iar pe de altă parte, ea este, în general, destul de fragilă și supusă la nenumărate amenințări, ceea ce determină știința să adauge mereu noi și noi date, la dosarul ei așa destul de voluminos, al luptei pentru protecția ei împotriva bolii. Prin aceasta vreau să subliniez faptul că învățământul medical are un caracter continuu și, din acest motiv, discontinuitățile de pregătire, ca și eclipsele de informare, subminează temeliile edificii eficientei profesionale.

Medicina presupune apoi, pentru acela care a îmbrățișat-o cu convingere și patos, surmontarea unor obstacole progresive, a unor mai mult sau mai puțin semnificative probe de încercare, concretizate în examene sau concursuri, care validează, în final, ascensiunea și ierarhizarea profesională. Dar, această realitate devine regulă pentru nenumărate alte profesii. Învățământul continuu se conturează ca o caracteristică, din ce în ce mai mult subliniată a lumii moderne.

Un examen însă, și în special un concurs, este din anumite puncte de vedere o veritabilă competiție desfășurată pe diverse planuri, și în cadrul multor parametri. Aici, mai mult ca oriunde aprecierea performanței necesită un maximum de atenție, de obiectivitate și de responsabilitate.

Dacă în materie de sport detectarea învingătorului cursei de alergare, de exemplu, din pluto-nul compact al frunzașilor, o face cel mai adesea celula fotoelectrică, nu așa se întâmplă lucrurile și într-o competiție privind promovarea în profesie. Concursurile pentru ocuparea unei funcții în învățământ sau cercetare aduc adeseori în discuție indiferent de aria profesională în care se desfășoară, situații echivoce, constând din faptul că, mai mulți concurenți obțin medii sensibile egale.

Marele Nicolae Iorga, posesorul unei inteligențe și în special al unei memorii de-a dreptul monstruoase, a fost el însuși pus într-o situație similară. Acest om, de o fenomenală creativitate, (într-un singur an numai — 1928 — a publicat 46 de lucrări, a ținut 8 cursuri universitare materializate în 370 de

prelegeri și a ținut 52 de conferințe publice), a fost îndeaproape ta-lonat, la concursul pentru ocuparea funcției de profesor universitar, de către un ilustru necunoscut, care, compensând avaturile inteligenței cu experiența, și ale memoriei cu puterea de muncă, a reușit să-l pună în dificultate, fapt, ce a obligat comisia să repete concursul. Merită cred, să încercăm un interviu imaginar cu acest mare cărturar al neamului nostru.

— Cum ați ajuns profesor universitar, stimat d-le Iorga?

— Cum? Așa cum se ajunge în mod normal: prin concurs. În felul acesta am ocupat postu-ră rămas vacant prin moartea regretatului Petre Cernătescu.

— Pe câte știu acest concurs, exact ca și examenul de licență, a pasionat o bună parte din opinia publică atât din interiorul, cât și din afara universității.

— Un concurs este într-adevăr onest când opinia publică reprezintă și ea un membru al comisiei. Concursul meu pentru ocuparea catedrei de istorie universală de la universitatea din București a fost incomparabil mai pasionant decât examenul de licență. Am intrat în competiție patru candidați: Calloianu, Capitanovici, Georgian și cu mine. Deși Calloianu era baccalaureat în litere la Paris, și cu doctoratul luat la Bruxelles, și desi, Capitanovici și-a luat și el doctoratul la Berlin, un rival într-adevăr serios nu am avut decât în persoana profesorului Georgian, de la liceul din Botoșani; și el dealtfel absolvent al Școlii de înalte studii din Paris.

— Vă mai amintiți cine a fost în comisie?

— Mi-i amintesc perfect pe toți: Aron Densușianu, Leonar-descu, Xenopol, Caragiani, Rășcanu și Vizanti. Pe toți i-am avut dealtfel profesori în facultate. Străin tmi era doar Alex. Odobescu, președintele comisiei.

— Cum a decurs concursul?

— În primul rând printr-o impresi-onantă participare de public. Apoi, Calloianu nici nu s-a mai prezentat până la sfârșitul examenului, deși toată lumea știa că este protejatul lui Take Ionescu, pe atunci ministru al școalelor; în timp ce Capitanovici s-a împotmolit încă de la probele scrise.

— Ați rămas, așadar, în competiție numai doi.

— Intocmai. Georgian și cu mine. Georgian era un adversar re-dutabil, pentru că, la cei 38 de ani ai săi, dispunea de o experiență didactică consistentă, în timp ce eu, cu cei 23 de ani ai mei, practic nu aveam nici un fel de experiență. În plus, Georgian știa foarte multă carte.

— Câte probe ați susținut?

— Atâtea câte pretindea regu-lamentul: patru teze și patru examene orale. Deci opt probe în total.

— Și care a fost rezultatul concursului?

— Eu am luat media generală 7,07, în timp ce contracandidatul meu a luat 7,02. După notele luate eți poți da seama sper, de exigența comisiei.

— Bineînțeles. Ați reușit, totuși, dv., este clar asta.

— Din nefericire nu, și asta tocmai pentru că nu este prea clar. Aceasta este rațiunea pentru care comisia a considerat concursul ca insuficient de evident, ca insuficient de concludent, propunând repetarea lui în anul următor.

— Vi se pare justă această decizie?

— Perfect justă.

— Următorul concurs când a avut loc, deci?

— Așa cum v-am mai spus, în anul următor.

— Care au fost de data aceeașta concurenții?

— Exact aceiași.

— Iar componenții comisiei examinatori?

— Tot aceiași, cu foarte mici excepții. Președinte era tot Alex. Odobescu, iar membri Xenopol, Caragiani, Rășcanu, Vizanti, Densușianu și Bogdan.

— Și cum a decurs examenul?

— Exact ca și cel precedent. Calloianu s-a retras din examen, preteaxind de data aceasta o boală, Capitanovici s-a împotmolit din nou la probele scrise, așa că în competiție am rămas numai Georgian și cu mine.

— Metodologia concursului?

— Neschimbată. Patru probe scrise, cu caracter eliminatoriu și patru probe orale.

— Iar rezultatul final?

— De data aceasta eu am luat media generală 9,19, ca urmare a faptului că m-am pregătit mult mai intens, iar Georgian — umbra mea — a luat numai 8,55; fapt care a determinat comisia să mă declare, în sfârșit, învingător.

— Comisia a fost nepărtini-toare?

— Da. Tezele au fost afișate, și oricine putea să le citească și să le confrunte.

Arcadie PERCEK

expoziții

Acuarela lui Ion Murariu

Nedescumându-și sorgința moldovenească, Ion Murariu confirmă și prin expoziția de acuarelă prezentată publicului, nu de mult, la Galerile de artă Suceava că e partizanul „cinstei și muncii susținute”, cum se confesiona acum doi ani revistei „Artă”. În adevăr, avem în el un artist prob, care depune eforturi să supună mijloacele de exprimare temperamentalului său ordonat, logic în tot ce crează, stăpinit până la autoflagelare tocmai spre a ține în friu combustia interioară. Căci Ion Murariu e un foc mornit și unei asemenea firi îi apare împertinentă îndrăzneala culorilor de apă de a se ordona singure și a se afla în neobosită mișcare. Desigur că anumite virtuți ale acuarelui, printre care transparența, frazarea largă, frustetea notației, îi convin lui Ion Murariu. Dar, în dorința de a o face cât mai ascultătoare și a-i conferi ceva din suculența generoasă a uleiului, de pildă, artistul reușește o acuarelă picturală de frumoase efecte, cu însușiri surprinzătoare, totuși prea ambițioasă spre a rămâne ceea ce ne place s-o știm. Prin stratificare și subtilitate tehnică, el obține tonuri catifelate ce amintesc pasta unui șirato, uneori de un lirism visător, alteori densă de sensuri. Suportul de alb dispăre în această acuarelă îmblinzită ce abia reușește să cuprindă avântul entuziast al pictorului în fața paletelor vegetale, a anotimpurilor (Toamnă cu oi, Vară, Viscol, Septembrie, Toamnă tristă), a spectacolului cu aplicații decorative (Flori, În grădină, Asfințit, La iaz). Chiar scenele de compoziție sînt pretexte pentru a valora pete de culoare în dinamica vieții și a împlini desenul cu suportul cromatic (În gară la Leordeni, Tirg la Rădăuți, La cooperativă, Sfat între țărani, Horă).

Paleta lui Ion Murariu se sprijină pe verde, culoare furată scoarțelor, din care extrage potențe minuțios cîntărite. Roșul stins, brunurile de lut ars, par secundare în fața acestui verde fluent, sigur de el, cuceritor prin bogăția gamei. Picțind cerul, apa și pămîntul urcate în caruselul anotimpurilor, Murariu e de fapt bardul vegetației opulente, reflectată în toate, realizînd pastelul doar prin câteva metafore precise, amintind poezia lui Ion Pillat — alt dorohoian îndrăgostit de cîmpuri, fără descriptivism și amănunt de pitoresc local. Locurile sînt din Moldova de sus nu prin jaloane geografice, nici prin portul oamenilor. Toamnele dezlănțuite gales, somnul iazului dintre ierburi biciuite de ploaie, grădinile cu broboade de nucă, sînt moldovene prin culoarea și calmul pe care îl respiră. Nimic țipător în cromatică, nici o ostentație de atitudine. Totul e discret, tonuri vătuite sub lumina irizată, o temeinicie ce inspiră siguranță, liniște. E un rost al tuturor ce nu poate fi altfel.

Pentru a-l surprinde cât mai fidel, Ion Murariu duce o luptă dîrză cu apa din culoare, urcînd-o în seva copacilor spre a iscodi sunete noi de caval și violă. Acuarela îl ascultă, scutîndu-l să apeleze la ulei, dar răzbate oftatul ei pentru libertatea de a cînta, ca în „Iarnă plumburie” de pildă, prin tușe fără început și parcă un pic de culoare.

Aurel LEON

Aurelian Dinulescu la Sibiu

Născut la Sibiu și lucrînd la Iași acum, Aurelian Dinulescu s-a întors, pentru scurt timp, în inima „patriei” sale cu o expoziție, în sala Sirius, însumînd ultimele lui realizări. O expoziție care a atras publicul prin sugestiile sale moderne.

Așa se întîmplă cu falsă natură moartă — masa pe care se află un măr — care se străduie în chip secret să-și asume o înfățișare umană. Dinulescu se mulțumește numai să dea iluzia (din câteva ușoare lovituri de pensulă) efortului absurd al încăpăținatului fruct de a dobîndi o aparență antropomorfa convexă. Figura anamorfă începe să prîndă contur, venînd din interiorul obiectului, din carnea și pielea lui.

Nu mai e vorba de suprarealismul „hot” al anilor debutului acestui curent. Subiectele lui Dinulescu sînt elaborate, există un „finisaj” — care nu merge pînă la a crea fantoze gen Dali — dar presupune o punere de acord între „poantă” (care este de fapt o metaforă) lucrării și ansamblul formelor, al culorilor, al compoziției — ceea ce reprezintă într-o pictură carnea, singele și oasele, cu alte cuvinte aparența fizică.

Aurelian Dinulescu, ca și alți artiști contemporani din tagma celor care „suspectează realul” de toate zilele, adoptă o poziție aproape contemplativă. Cheamă în ajutor puterile sugestive ale unei mitologii personale („Călărețul singuratic”, „Școala de echitație”, „Scamatorul” etc.), la care orice minte dispusă să recepteze fantasticul aderă, dar se folosește mai ales de ceea ce aș numi „o atitudine culturală”. Ultimele afirmații s-ar susține chiar dacă aș aminti numai monograma A. D., calchiată după cea a lui Dürer și care dă, în mod ciudat, senzația de operă de muzeu fiecărui tablou. Dar lucrurile sînt mai complicate.

Dinulescu pune în discuție tablouri celebre. Atitudinea sa ar putea fi numită un dialog — cu subtile sublinieri ironice — cu marea pictură europeană. În pinza intitulată „Cu gîndul la Velasquez” el reia imaginea nebunului curții, don Antonio El Ingles, păstrînd vioiciunea tușei, prețiozitatea materiei lui Velasquez, cu alte cuvinte se menține foarte aproape de original, pregătînd șocul care ne eliberează imaginația: don Antonio poartă pe umeri, pe gulerul bogat, un cap de cîine, iar cîinele are chipul rotund și inocent al stăpînului. Asemenea sfințului Hristofor Capcînu (cu cap de cîine), reprezentat în bisericile noastre din secolul XVIII, pitcul iberic ni se înfățișează cu acest chip „nemaipomenit și grozav”. Tot astfel, cele trei desene, care de-compun „Meninele” aceluiași pictor spaniol, se disting prin calitatea umorului.

Cred că sînt îndreptățit să afirm că acest „dialog cu ceea ce este consacrat” e nouitatea plină de substanță pe care o aduce Aurelian Dinulescu. El și-a găsit vocația de la început în căutarea unor adevăruri posibile, iar originalitatea a descoperit-o tocmai în ceea ce, ca arie și mijloace, ar trebui să-l înglobeze: în pictură. Acest artist se străduiește să pătrundă ca personalitate în istoria artei, operînd chiar în sinul Istoriei Artelor.

Andrei PINTILIE

muzică

INIȚIATIVE EDITORIALE

În ultima perioadă, Editura muzicală ne-a oferit câteva lucrări de muzicologie care atestă, fără îndoială, o creștere substanțială a interesului pentru cercetarea multilaterală a fenomenului muzical românesc și universal. Atestă, totodată, preocuparea tot mai serioasă pentru dezvoltarea gândirii muzicale, a spiritului critic în activitatea de cunoaștere și valorificare a culturii muzicale de ieri și de astăzi. În acest sens, din inițiativa și sub îngrijirea muzicologului Viorel Cosma a apărut primul volum din seria operelor lui T. T. Burada. Publicarea scrierilor științifice și a creației eruditului muzicolog ieșean reprezintă, cum pe drept declară V. Cosma, „nu numai un act de restituire spirituală necesar înțelegerii trecutului muzical, teatral, folcloric, etnografic etc. al poporului român, ci și o contribuție științifică de stringentă actualitate în impunerea culturii noastre naționale în contextul universal”. Inițiativa este laudabilă pentru că pune la dispoziția specialiștilor și a publicului larg lucrările unuia dintre cei mai valoroși oameni de cultură ai poporului nostru. Primul volum cuprinde câteva din studiile importante prin care T. T. Burada pune, de fapt, bazele istoriografiei muzicale românești și a studiului științific, documentat și cuprinzător, al culturii muzicale populare (menționăm: „Conservatorul de muzică și declamațiune din Iași”, „Cercetări asupra danțurilor și instrumentelor de muzică ale românilor”, „Cercetări asupra muzicii ostășești

la români” etc.). Personalitate de formație enciclopedică, desfășurînd o activitate multilaterală (profesor, violonist, compozitor, folclorist și etnograf, istoriograf, animator al vieții muzicale), T. T. Burada a fost un autentic și pasionat cercetător, care în domeniul studiului culturii muzicale, a făurit, la noi, principii și instrumente de cercetare comparată, direcționînd dezvoltarea ulterioară a muzicologiei și nu mai puțin a teatrolgiei. Animat de un interes constant pentru viața și arta poporului, T. T. Burada este primul folclorist român care cercetează și valorifică bocetul popular, iar pe plan universal este, poate, unul dintre primii muzicologi care se îndreaptă către studiul instrumentelor muzicale. Prin întreața sa activitate, T. T. Burada se înscrie, deci, în seria făuritorilor culturii noastre moderne. Cunoașterea moștenirii sale științifice și artistice este astăzi de o autentică necesitate. De aceea, inițiativa Editurii muzicale și a muzicologului V. Cosma, mereu prezent în acțiunile de cercetare a culturii noastre muzicale, este binevenită, reprezentînd o contribuție de mare importanță la valorificarea patrimoniului cultural românesc.

O altă inițiativă meritorie este și aceea a elaborării și editării unei cărți care, în spiritul activităților de sinteză specifice epocii noastre, să pună la dispoziția specialiștilor și a iubitorilor de muzică dornici de o serioasă documentare, o seamă de explicații și definiții vizînd terminologia muzicală. Este vorba de lucrarea **Dicționar de forme și genuri muzicale**, scrisă de compozitorul, muzicologul și profesorul **Dumitru Bughici**. Rezultat al unor ample studii și al unei valoroase activități componistice, cartea aceasta este opera unui muzician erudit, care ne propune nu doar explicarea clară, concisă a unor noțiuni de specialitate, ci o adevărată

filosofie a muzicii. Esențiale sînt următoarele idei: formele și genurile muzicale, în general manifestările de cultură muzicală, au un caracter istoric; muzica, în toate timpurile, a fost un mijloc specific de exprimare a idealurilor umane; în sfârșit, formele și structurile muzicale „și au originea în creația populară”. Pornind de la aceste coordonate fundamentale, autorul realizează o lucrare de tip enciclopedic, care depășește condiția unui simplu dicționar, constituindu-se într-un tratat de **teorie a limbajului muzical**. Desigur, o carte cu un asemenea conținut și o asemenea structură nu poate fi completă și perfectă. În ultimă instanță, o cuprindere exhaustivă a noțiunilor este, practic, imposibilă. Este, însă, posibilă, la o viitoare ediție, adîncirea și precizarea unor noțiuni și structuri muzicale prezentate în ediția de față ambiguu sau descriptiv (bunăoară: o mai clară precizare a elementelor morfologiei și sintaxei muzicale: precizarea structurii și prezentarea schemei ritmice a tuturor dansurilor, nu numai descrierea lor cum se face la „Breaza”, „Căzăceasca”, „Călușarul” etc., etc.). Dincolo de observațiile critice care se pot face unei asemenea cărți, esențială rămîne ampla deschidere, orizontul cuprinzător înscriind noțiuni și structuri din epoci și discipline muzicale diferite, cu aplicații la forme și genuri (de ex.: de la explicarea monodiei, la definirea dodecafoniei sau a sistemului modal al lui O. Messiaen) și, ceea ce este deosebit de important, **larga exemplificare din creația muzicală românească**. Prin bogăția ei de conținut, cartea lui D. Bughici este un ghid clar și accesibil iubitorilor de muzică și o bogată sursă de informare și meditație pentru profesioniști.

Mihai COZMEI

Colocviu național studentesc

În zilele de 15—16 martie 1975, s-au desfășurat, la Iași, în aula „Mihai Eminescu” a Universității „Al. I. Cuza”, lucrările Colocviului național studentesc, organizat de U.A.S.C.R., pe tema „Formarea și dezvoltarea multilaterală, comunistă a personalității umane — obiectiv fundamental al Programului Partidului Comunist Român”. În cadrul lucrărilor, care s-au desfășurat în prezența tov. Cristian Chelaru, secretar al Comitetului județean de partid Iași, Stelian Moțiu, secretar al Comitetului executiv al C.U.A.S.C.R., a unui număr de cadre didactice și studenți din diverse centre universitare din țară, au fost prezentate referate de către: Biroul Comitetului Executiv al Consiliului U.A.S.C.R., Centrul Universitar București, Centrul Universitar Timișoara, Centrul Universitar Iași, Centrul Universitar Cluj și Centrul Universitar Brașov.

Dezbaterile au scos în evidență largile posibilități pe care societatea noastră socialistă le oferă afirmării tinerei generații, implicațiile profunde, în plan formativ, ale acțiunilor educative desfășurate în direcția ridicării nivelului de conștiință al fiecărui student la nivelul amplitudii efortului constructiv desfășurat în țara noastră.

Un spectacol prezentat la Casa de cultură a tineretului și studenților din Iași a încheiat interesantul program de manifestări organizate în cadrul acestui colocviu.

Muzee și monumente gălățene

Srăneche vatră de locuit, teritoriul județului Galați păstrează importante vestigii ale culturii materiale și spirituale, monumente istorice din epoci diferite. Mărturie eloquentă ale civilizației locuitorilor de pe aceste meleaguri, ele alcătuiesc o inestimabilă comoară de valori culturale și educative, capabile să înfrunte timpul, dezvoltând genul, sensibilitatea și puterea creatoare a poporului român. Tocmai datorită bogăției unor astfel de mărimi ale memoriei pămîntului, se simțea nevoia unui ghid prezentator, care să îndrume sistematic și să popularizeze la scară largă aceste valori, unele intrate în patrimoniul muzeistic, altele integrate spațiului urbanistic sau rural.

Sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Galați, Corneliu Stoica, un publicist afirmat, Ion T. Dragomir și Mihalache Brudiu au realizat o adevărată monografie întocmită științific și totodată cu o înfățișare atrăgătoare (coperta și schițele Simion Mărculescu). După cum relevă și Vasile Țigănuș în prefața cărții, în această lucrare veți găsi aerul anilor de odinioară, începuturile daco-romane care au însoțit etnogeneza poporului nostru; viforoasa istorie a Moldovei lui Dragoș, Bogdan, Ștefan în care Galații erau „poarta turanilor”; apoi Galații revoluționare, Portul roșu, denumire dată de comunistii dirizului centru al mișcării progresiste românești; în fine, Galații de azi, arc de triumf pentru fapte harnice și cale spre un viitor cit mai strălucit.

Autorii acestei monografii nu ne propun numai un drum către Moldova de jos, numai o coborâre în istorie, ci făcându-ne

cunoscute obiectivele de interes general, ne conving să le iubim și, instruindu-ne, să parcurgem cu mintea străzile gălățene, comunele, cinstind memoria celor care au înobilat locurile prin fapte.

Realizat în condiții grafice excelente, cu fotografii de bună calitate, cu planșe și hărți, volumul respectiv constituie o adevărată prezentare a Galațiului turistic și cultural-artistice, o chemare spre muzee, biblioteci, case memoriale, monumente — spre tot ce înscamnă mândrie gălățeană.

În câteva cuvinte

„Iașul amintirilor”, expoziția de grafică și pictură a lui Dan Hatmanu, a prilejuit o caldă manifestație culturală la Galeria de artă din Suceava. Prezența tovarășului Miu Dobrescu, prim secretar al Comitetului județean de partid, la vernisaj a contribuit ca întâlnirea dintre oamenii de cultură să devină și ieșeni să fie o sărbătoare a artei.

● Cuceritor prin firesc, medalionul realizat la T.V. de reporterul Aristide Buhoiu acțiunii Maria Wauvrina, care a împlinit 60 de ani de teatru. „Mai zâmbești o dată!” a rugat-o Buhoiu pe actrița de 76 ani și Wauvrina a zâmbit și a rîs așa cum o știm, intrând apoi în scenă pentru alt spectacol

● La Dalles o bogată retrospectivă Aurel Ciupe. Pictorul clujean a ajuns pe acel pisc din care poate privi cu mândrie drumul străbătut ● Afliăm din „România literară” că poeta Agatha Grigorescu-Bacovia a împlinit frumoasă vîrstă de 80 ani. Remarcabilă sublinierea: „Meritele sale literare — cărora trebuie să le adăugăm o fructuoasă activitate didactică și obștească — rămîn însă inseparabil legate de grija pe care i-a acordat-o genialului creator care a fost George Bacovia ● „Un magician: Alexandru Philippide”, se intitulază „desenul melodice” pe care Eugen Jebeleanu i-l dedică în ultimul număr din „Manuscriptum”. E o tablă de poet pentru un confrate mai mare, omagiul celui care recunoaște: „Și, în acest veac, așa cum este, ce fericire să fii contemporan cu Philippide și cu marea lui artă!” ● Continund seria portretelor politice din anii interbelici, „Magazin istoric” omagiază în ultimul număr memoria lui Nicolae Titulescu. Creionat de Constantin Xenii, Titulescu se mișcă autoritar pe „larga scenă a lumii făcută parcă pentru el”. Cel care „timp de 12 ani a umplut Geneva de amabilitățile cit și de furtivele sale, de talentul ca și de nervii săi”, s-a stins părăsit și ostracizat la Monte Carlo.

● „Contemporanul” reia în ultimul număr discuția privind turneele teatrelor din provincie în capitală, adevărate examene pentru care cei în cauză se pregătesc susținut. Dar, ajunși în fine la București, actorii aceștia sînt obligați să joace în fața unor săli goale, reci, cel mult cu un public format din elevi de școală elementară. „Și atunci, întrebarea firească: pentru ce și pentru cine se fac aceste turnee care costă bani, osteneală, energie? scrie „Contemporanul”.

„Pentru a putea scrie pe afiș: spectacol prezentat cu mult succes și în capitală”, răspundem noi ● O surpriză editorială la „Junimea”: criticul literar Constantin Ciopraga debutează în dublă calitate: semnează un volum de versuri și realizează ilustrația de carte și coperta. Un volum așteptat cu interes.

N. IRIMESCU

Ideea de serial TV s-a reflectat și asupra genului scris. De aceea îmi permit să continui niște idei începute în numărul trecut. Așadar (ca să folosesc termeni specifici)... rezumatul episodului precedent: în ultimul timp, pe plan mondial se debato foarte serios problema viitorului televiziunii, a căilor ei de dezvoltare. Rapiditatea extinderii fenomenului și a influenței lui duc la creșterea răspunderilor din partea tuturor: telegații, sociologii și telespectatorii.

Fără îndoială că televizorul este un mijloc eficient de difuzare a ideilor. Dar cred că nici un mijloc de expresie nu are valoare în sine. Cuvîntul e tern sau interesant, muzica este bună sau proastă, pictura este plată sau expresivă. Numai că în mult mai mică măsură se fac sondaje în legătură cu pictura sau cu creația literară. Și ele nu au amploarea și regularitatea sondajelor TV. Indiferent de rezultatele lor, un lucru a reieșit foarte clar: nu există refuz aprioric pentru emisiuni de nivel (există și în istoria televiziunii noastre multe exemple strălucite din care amintesc doar două: ciclurile de istorie a teatrului și de inițiere muzicală prezentate de regretatul Ion Marin Sadoveanu și Alfred Mendelsohn). Pentru că tot am abordat problema acestor sondaje (nu e prima oară și nici nu va fi ultima), țin să precizez că, fiind un mare partizan al lor, nu pot face abstracție de anumite elemente subiective imposibile de inclus în aceste chestionare, care reprezintă, la urma urmei, un ghid foarte util în lumea televiziunii. E vorba, mai ales, despre răspunsul la întrebările: este oare recepționată o emisiune de calitate cu seriozitatea necesară? Oare nu poate fi ea denaturată prin starea celui care o recepționează? (Să nu căutăm exemple departe, să ne gândim la persoana noastră în diferite telepostaze). Și oare un număr proporțional mare de telespectatori care apreciază pozitiv o emisiune mediocră este un semn bun?

Mă opresc aici cu înșirarea gândurilor născute în urma lecturii unui mare număr de articole și studii consacrate fenomenului TV pe care îl trăim și care cere o puternică participare din partea telespectatorilor.

Alexandru STARK

Top Cronica-RTV. Iași nr. 12

— secția română —

1. De ce? (P. Magdin) — Dida Drăgan.
2. Un mic cuvînt (R. Oschanitzky) — Aura Urziceanu
3. Ziua, ora, clipa (M. Teicu) — Olimpia Panciu & Marius Teicu.
4. Scoala mută (N. Moraru) — Icar.
5. Populară (Gr. Litvin) — F.F.N.
6. Visul (V. Gidei) — Ethos.
7. Atlantida II (E. Tunaru) — Experimental Quintet.
8. Cînd băieții ne privesc (M. Dragomir) — Angela Similea.
9. Cu pleoapa de argin (M. Flavian) — Mircea Florian.
10. Ce frumos știi tu să minți (Fl. Delmar) — Ioana Negriloiu.

— secția străină —

1. January — Pilot.
2. Rock an' rollaKazdy zna — Wojacch Skowronski + Blues & Rock.
3. Please Mr. Postman — The Carpenters.
4. Angie Baby — Helen Reddy.
5. Dawn, Dawn — Status Quo.
6. Ne pleures, mammy — Gyll Marshall.
7. Promised Land — Elvis Presley.
8. Now I'm Here — Queen.
9. Love Hurt — Nazareth.
10. Juke Box Jive — The Rubettes.

Natalia Profir

Decană de vîrstă a tuturor actorilor din țară, artista Natalia Profir, fostă societară a Teatrului Național din Iași în perioada de glorie a marilor interpreți de odinioară, de la Aristizza Romanescu și Aglae Pruteanu la Brăborescu, C. Ramadan, Tudor Călin, Măuță Gheorghiu, Marioara Davidoglu și pînă la generația lui Șt. Dănculescu, Eugenia Propopescu, Elena Foca — a închis ochii zilele trecute, la vîrstă de 98 de ani. Moldoveancă de veche obîrșie, născută într-o comună din județul Iași, Natalia Costișanu, căsătorită, după intrarea în teatru, cu valorosul actor Iancu Profir a urmat Conservatorul de Muzică și artă dramatică sub direcția lui Ed. Caudella, avîndu-l ca profesor de artă dramatică pe Galino. Angajată în anul 1896, a făcut parte din fericita trupă care a pășit prima dată pe scena noului teatru, atunci inaugurat. A avut o carieră de aproape patru decenii în cursul căreia s-a impus ca o interpretă plină de subtilitate și farmec în special în rolurile de exuberanță copilărească, însumînd cîndoarea ca și ștîngăria duioasă. De la pașul din Ruy-Blas — cu care a debutat, la Viorica din Baba-Hirca, Gavroche din Mizerabili sau Pelelea din feeria lui Alecsandri, și mai ales Joseph din Ștîngarul din Paris, actrița știa să glumească, să ridă, atrăgînd valorile simpatiei sau lacrima compasiunii pentru nedreptățile soartei. Mai tîrziu a abordat ținuta și interiorizarea pretinsă de rolurile devotamentului feminin, imagini diferite ale resemnării, ale generozității și sacrificiului neostentativ.

N. B.

SPORT

Arbitrul ca Nedreptate

De obicei, arbitrilor li se spune cavaleri, cavaleri ai fluerului, dar, pe cuvînt, n-am întîlnit niciodată calificativ mai nepotrivit, pentru că arbitrii sînt orice — de la fanatici aplicatori ai regulamentelor de joc, pînă la intruchiparea nedreptății însăși; sînt orice numai cavaleri nu. Cum i s-ar putea spune cavaler de pildă vechiului nostru „prieten” Cursaru sau urmașului său Birăescu? Omul pus să țină dreaptă balanța judecătii, ia din traista ta și pune în traista alțuia jurîndu-se cu mina pe fluiet că tu n-ai avut nimic în traistă. Așa au pățit săptămîna trecută handbaliștii de la Steaua, campionii noștri naționali, cărora li s-a luat dreptul — cîștigat cu trudă și cu talent — de a juca în finala Cupei europene.

Tot un arbitru, de dată asta unul neînsemnat, un chibîț de linie, adormise în colțul terenului de volei tocmai cînd partida Penicilina — Dinamo era mai fierbîntă. Și a ridicat stegulețul galben la întîmplare, stricînd cu nedreptatea lui nu numai buna dispoziție a publicului, dar și pofta de joc a jucătoarelor și, în general, atmosfera de întrecere cinstită și pasionantă care dominase partida pînă în acel moment. Nu mai spun nimic de faptul că fără greșeala de arbitraj rezultatul partidei putea fi altul și alta configurația finală a clasamentului.

Dar să privim turneul de volei de la Iași dincolo de acest incident. A fost al treilea din cele patru pe care grupa valorică le susține în lupta pentru titlul național. Prima concluzie pe care am desprins-o e că toate echipele au fost obosite, jucătoarele păreau sătule de atîtea turnee. Invenția federației nu e prea fericită; întrecerile sportive pe campanii uzează jucătorii și îi plictisesc. Au fost foarte vizibile aceste hiibe în jocul tuturor echipelor și mai ales la Rapid, unde media de vîrstă e destul de ridicată. Rapid nu a făcut față

în turneul de la Iași și sînt sigur că nu va face față nici în cel de la București. Am asistat cu tristețe la căderea totală — sper că nu și definitivă — a unei mari jucătoare care se numește Rebec. Poate într-un sistem normal de competiții, adică duminică de duminică, Rebec să mai poată juca un timp, dar sistemul actual de turnee în mod sigur o scoate la pensie. Și Rebec nu e singurul caz; jucătoare în vîrstă au toate echipele, iar preocuparea pentru întinerire e încă slabă; doar la Penicilina sînt semne bune.

În legătură cu turneul de volei, încă o remarcă, și anume: galeria a fost, ca și în alte ocazii, excelentă. Un grup de tineri, de-acum cunoscut pentru entuziasmul său, a susținut zi de zi echipele în întrecerea lor, desfășurînd un repertoriu dinainte alcătuit pentru fiecare formație. Neobosiți, băieții aceștia — jumătate suporteri, jumătate clowni, asemănîndu-se uneori cu o trupă de Commedia dell'arte, purtînd mantii pe umeri și clopote subțiori — dau o coloratură specială oricărei întreceri sportive aici, la Iași, redimensionînd într-un chip original ideea de galerie.

Despre etapa a treia a returului de fotbal voi spune doar că rezultatele sînt, în mare, cele scontate. Mai spectaculos rămîne nului gălățenilor, care se pare că au prins gustul fructelor din grădina străină. Ieșenii au făcut scorul lor obisnuit pe teren propriu, adică 1—0, deși ocazii de gol au fost mai multe. La Politehnica Timișoara, Dembrovski pune o tresă de aur la reverul echipei, dar, din păcate, rămîne încă un mare neînteles. „U” Cluj-Napoca are o perioadă de curgere în jos, spre periferia clasamentului, unde rîndurile trebuie întărite ca să nu rămîna fără de speranță cei deja aflați acolo; colegi buni clujenii!

INTERIM!

ori compozițiile care presupun greutatea vîrstei, calmul și bunătatea, ori — oglindă răsturnată — viclenia și avariția. Citez rolurile din Medeea, Sapho, Magda, (alături de Agatha Birșescu), ca și Emilia din Otello, Olena din Crimă și pedeapsă sau văduva Frochard din Două orfeline, Natalia Profir a fost însă una din marile interprete ale pieselor românești, de neîntrecut prin pitorescul și autenticitatea tipurilor create. Celebră a rămas mai ales pentru Spiridon (apoi Zifa) din O noapte furtunoasă, Pepelea, Oana din Apus de soare. Anca din Năpasta. De mare scrupulozitate profesională, interpreta s-a dovedit o bijutieră a caracterelor, jucînd cu dreaptă măsură, fără exagerări, fără acele durități naturaliste, cucerind prin sinceritate și printr-o fantezie strînută de un bun simț pe care numai marile vocații îl pot dovedi. În timpul primului război mondial, a participat cu devotament la acțiunea de înseninare a suferințelor celor din spitale și la încurajarea ostașilor de pe front, apoi, în lungi turnee împreună cu vestitul „Ateneu Tătărași” a contribuit la înfrățirea românilor de pretutindeni. În casa ei (locuia în actuala Uzină a Teatrului) se întîlneau adesea, în timpul refugului, scriitori, artiști, pictori, dintre care Mihail Sadoveanu, O. Goga, Cincinat Pavelescu, B. Delavrancea, Locusteanu, Gh. Ranetti) punînd la cale însușite acțiuni patriotice desfășurate, prin ziarul „România”. A fost apreciată constant de directorii ca Sadoveanu, Codreanu, Iorgu Iordan, Teodoreanu și de toți regizorii, de la Borelli la Maican și Sava. În diverse sezoane, în cartiere sau la sate, participa cu dăruire, stîrnind sentimente de profund atașament patriotic, prin modul în care știa să spună Miorița sau Nunta Zamferei. S-a despărțit cu greu de scenă, după o bogată și mult admirată carieră în timpul căreia a reușit să învingă toate greutățile prin pasiunea ei nobilă, prin delicatețe, bunătate și modestie, calități morale în stare să potenteze în cea mai mare măsură adevăratele talente. Ultima suflare a găsit-o împăcată, tot cu gîndul la teatru și la îndepărtatele ei succese, rămase însă neșterse în sufletele celor care au cunoscut-o. A murit spunînd, cu seninătate aceeași dramă a păstorului din Miorița... În jurul ei, — ultimii spectatori, puțini dar împietriți de emoție: cîțiva suferinzi din spital, personal medical și îndrăgitele rude pe care le mai avea. Actrița a purtat cu ea, în nobilul ei vis de muncă și de dăruire artistică, o părticică din personalitatea Teatrului Național din Iași.

expresie. Soluția aleasă, deseori optimă, fără încărcături de prisos, transpare din două lucrări monumentale: „Cedant armae togae” și „De ce caii...”

Seninătatea „Moșului” (personaj din „Matca”) în fața morții, înțeleasă ca eliberare, ca punct final firesc al unei vieți trăite cu demnitate, tălmăcesc, de fapt, imensa bogăție afectivă a eroului. E o simplitate izvorită din cunoașterea sensurilor grave ale existenței, sinteza unei înțelepciuni românești milenare transmisă și îmbogățită continuu peste veacuri.

Exotismul cromatic al lui Dumitru Bezem, autorul portretului amîntit și al „Peisajului din Budapesta” contrastează uneori cu subiectul compoziției, cu atmosfera anticipată de privitor.

Cultivînd fantastical în versiune românească, familiar mitologică dacice și basmului popular, îndrăgostit de peisajul montan al Neamțului, Vasile Ulian, cel mai înzestrat din acest grup de plasticieni, exersează liber în peisaj, alcătuieste fișe artistice pentru o posibilă monografie plastică „Borca”: „Pasărea măiastră” și „Pomul vieții”, simboluri predilecte, semnificative imponderabil nonexistenței, dar și increderea nedismulată în viață, în permanențele și ireversibilitatea ei. Această încredere transpare mai discret ori mai tranșant din lucrările expuse, contribuie la crearea unei atmosfere de optimism lucid.

Expoziția de la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț se caracterizează prin prospețimi cromatice, subtile intuiții plastice și, mai ales, prin nobile promisiuni.

Valentin CIUCA

TRATATUL de neproliferație a armelor nucleare

„Este necesar ca fiecare stat care deține arme nucleare să-și asume în mod solemn obligația de a înceta producerea de noi arme și de a trece la distrugerea celor existente — în cadrul unor acorduri corespunzătoare. Numai astfel se va putea împiedica proliferarea armelor atomice și înlăturarea cu adevărat pericolului unui război termonuclear distrugător“.

NICOLAE CEAUȘESCU

În luna februarie, s-au desfășurat la Geneva lucrările celei de a treia sesiuni a Comitetului pregătitor al Conferinței pentru examinarea modului de aplicare a Tratatului de neproliferație a armelor nucleare, organism stabilit în conformitate cu dispozițiile rezoluției 3184 B (XXVIII) a Adunării Generale a O.N.U. La dezbateri au participat 32 de state, printre care și România.

Lucrările acestui comitet pregătitor, ca și convocarea viitoarei conferințe pentru examinarea aplicării Tratatului de neproliferație ce urmează să aibă loc la Geneva, în cursul lunii mai a acestui an, se integrează acțiunilor internaționale, întreprinse sub egida O.N.U., vizând oprirea diseminării armamentului atomic și înfăptuirea dezarmării nucleare. După cum este cunoscut, Tratatul de neproliferație a armelor nucleare, elaborat în cadrul Comitetului pentru dezarmare la Geneva, a fost aprobat de Adunarea Generală a O.N.U. la 12 iunie 1968, prin rezoluția 2373 (XII), și a intrat în vigoare la 5 martie 1970, fiind semnat de circa 100 de state și ratificat de peste 80. În baza acestui tratat și a negocierilor care au condus la elaborarea lui, conceptul de neproliferație a armelor nucleare, încorporat pentru prima dată într-un acord internațional, stabilește un echilibru al obligațiilor țărilor neposezoare de asemenea arme și ale puterilor nucleare: primele se angajează să nu producă, să nu primească și să nu dobândească pe alte căi arme nucleare, în timp ce a doua categorie își asumă obligația să întreprindă măsuri efective de dezarmare nucleară, astfel încât, în final, să se realizeze obiectivul unei lumi fără armament atomic.

Așa cum se stipulează în paragraful trei al articolului opt din dispozitivul tratatului, „la cinci ani după intrarea în vigoare a acestui tratat va fi organizată o conferință a părților la tratat, la Geneva, în vederea trecerii în revistă a modului de funcționare a tratatului, în scopul de a se asigura că țelurile din preambul și prevederile tratatului sînt îndeplinite“. În acest context, lucrările celei de-a III-a sesiuni a Comitetului au permis efectuarea unui larg schimb de păreri asupra chestiunilor de fond ale conferinței, prefigurând-o ca un eveniment de importanță în vastă problemă a dezarmării nucleare. Examinarea, în cadrul Conferinței din mai 1975, a modului în care statele părți și-au îndeplinit obligațiile asumate de-a lungul celor cinci ani de la intrarea în vigoare a tratatului va permite conferinței să analizeze stadiul negocierilor pe calea reducerii cursei înarmărilor și dezarmării nucleare, în vederea întăririi climatului de pace internațională și a securității tuturor statelor. Conferința va lua, de asemenea, în discuție problemele cooperării internaționale pentru folosirea pașnică a energiei nucleare (într-un cont de evoluțiile noi intervenite în contextul economic și politic internațional actual. Decizia Comitetului ca hotărârile viitoarei conferințe în probleme de fond să fie adoptate prin consens, asigură condiții optime pentru o abordare constructivă, cu participarea pe baze egale a tuturor statelor, a măsurilor concrete pe care conferința este chemată să le adopte și care urmează să fie înglobate în documentele sale finale. În această direcție sînt îndreptate și deciziile Comitetului care stabilesc caracterul deschis al conferinței, la care vor putea să ia parte și alte state în afara celor care sînt părți la tratat.

România și-a adus o contribuție prețioasă la elaborarea concluziilor în cadrul actualei sesiuni a Comitetului pregătitor. În lumina documentelor adoptate de Congresul al XI-lea al partidului, a Raportului prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu în fața celui mai înalt forum al comuniștilor români, delegația țării noastre a prezentat concepția României cu privire la obiectivele conferinței. Documentele ce vor fi adoptate, susține țara noastră, trebuie să răspundă semnificației politice majore pe care statele o acordă acestei conferințe, menită să dea un nou impuls negocierilor destinate interzicerii și distrugerii armelor nucleare. Prin conținutul și valoarea lor, ele trebuie să contribuie la consolidarea păcii și securității internaționale, prin înlăturarea pericolului unui război nuclear. Realizarea unei neproliferații veritabile, scopul fundamental al tratatului, nu poate fi concepută decât ca rezultat al unor măsuri reale de încetare a producției și de distrugere a armelor nucleare, de acordare a unor garanții statelor nenucleare că, niciodată și în nici o împrejurare, nu vor fi atacate sau amenințate cu folosirea armelor nucleare, de dezvoltare largă și nestinjenită a folosirii energiei nucleare în scopuri pașnice. Documentele trebuie, de asemenea, să cuprindă concluzii clare, măsuri și angajamente precise destinate transunerii în viață a obligațiilor asumate de statele părți la tratat, în special pe planul dezarmării nucleare. În felul acesta, conferința din mai 1975 privind examinarea aplicării tratatului, poate să marcheze o etapă importantă pe calea eliminării pericolului atomic.

Radu SIMIONESCU

John Gielgud în rolul lui Richard al II-lea.

Tradiții artistice britanice

„Clanul“ Gielgud

Cu cîva timp în urmă, presa britanică a marcat două evenimente de seamă, cu o semnificație oarecum specială pentru școala engleză de artiști ai scenei; aceasta constă în transmiterea tradițiilor artei interpretative în însuși mediul familial al „monștrilor sacri“. Este vorba mai întâi de sărbătorirea a 70 de ani ai marelui actor John Gielgud, printr-un frumos spectacol pe scena Naționalului londonez, în care actorul septuagenar a jucat cu o vervă deosebită rolul shakespearean al lui Prospero („Furtuna“). Cel de al doilea eveniment l-a constituit spectacolul de balet care a marcat reînnoirea în Anglia a nu mai puțin celebrei balerine Maina Gielgud, nepoata faimosului actor.

John Gielgud aparține uneia dintre cele mai cunoscute familii de actori pe care a avut-o, și se pare că o va mai avea, țara lui Shakespeare, fiind descendent direct al faimoasei Ellen Terry, una dintre întemeietoarele „clanului Terry“, actrița care a readus în atenția spectatorilor de teatru de la începutul secolului trecut opera lui Shakespeare, într-o epo-

Maina Gielgud, în centru, în „Variațiunile rozei“.

ca ce este de altfel cunoscută sub numele de „Renașterea teatrului shakespearean“. John Gielgud și-a început cariera pe scena Teatrului Național care, pe vremea aceea, era încă „Old Vic“, bineînțeles ca actor de teatru clasic și s-a distins jucîndu-l pe Shakespeare; Hamlet-ul său a ținut afișul nu mai puțin de 15 ani. Galeria personajelor marelui Will interpretate de John Gielgud numără, printre altele, pe Richard al II-lea, Macbeth, Lear, Romeo și Mercutio (alternativ, cu un alt mare interpret al pieselor lui Shakespeare, Lawrence Olivier) sau Prospero pe care continuă să-l joace și la 70 de ani. Pe lângă acestea, aparițiile sale în rolul lui Trigorin din „Pescărușul“ lui Cehov, sau în „Trei surori“ a aceluiași autor, odată cu interpretarea unor roluri din teatrul „noului val“, cum ar fi „Veteranii“ lui Pinter, precum și așteptata apariție în piesa de ultimă oră a lui Edward Bond, intitulată „Bingo“, stau mărturie unei vieți caracterizate chiar de cel care a trăit-o ca avînd un singur păcat: „lipsa de interes pentru lucruri fără o legătură imediată cu teatrul“.

Tot o „Terry“, Maina Gielgud, pare caracterizată, pe lângă indiscutabilul talent scenic, de aceeași seriozitate profesională în abordarea celor mai diverse și mai dificile roluri ale baletului clasic sau modern. Începînd școala de balet în Belgia, la vîrsta de 5 ani, Maina și-a perfecționat studiile în Anglia și Franța, avînd ca mentori nume dintre cele mai prestigioase ale artei coregrafice: Liubov Egorova, Victor Gsovsky, Rosella Hight-

wer, Tamara Karsavina și Vera Volkova. A debutat în 1961 cu Roland Petit, cînd avea doar 16 ani, după care a cunoscut o strălucită carieră internațională dansînd pe cele mai mari scene ale lumii, de la Deutsche Oper din Berlin, la cunoscutul teatru de balet al celebrului Maurice Bejart. A interpretat marile roluri ale baletelor clasice, în compania unor celebri dansatori, dintre care îl reținem doar pe Nureyev. Demn de menționat este faptul că Bejart a creat pentru Maina câteva piese printre care „Variation pour une porte et un soupir“ și faimoasa sa „Webern Opus 5“, pe care balerina le-a adus acum pe scenele britanice. Foarte siluitoare, Maina este fericita posesoare a două calități care o disting în amplitudinea dansului contemporan. Este vorba, în primul rînd, de faptul că ea aduce pe scenă o bogată încărcătură emoțională, izvorită dintr-o remarcabilă profunzime intelectuală, deteriorînd astfel ideea generală — și preconcepută — că dansatoarele gîndesc în principal „cu picioarele“. Pe de altă parte, este vorba de un fin simț al umorului, care o ajută nu numai în interpretarea unor roluri ce cer această calitate, dar chiar în menținerea acelei „mens sana“ atît de greu de protejat în lumea, plină de tensiuni și drame, a baletului contemporan.

Iată deci doi artiști de generații diferite, aparținînd aceleiași familii, și ilustrînd o școală de teatru spre care ochii întregii lumi se îndreaptă cu admirație.

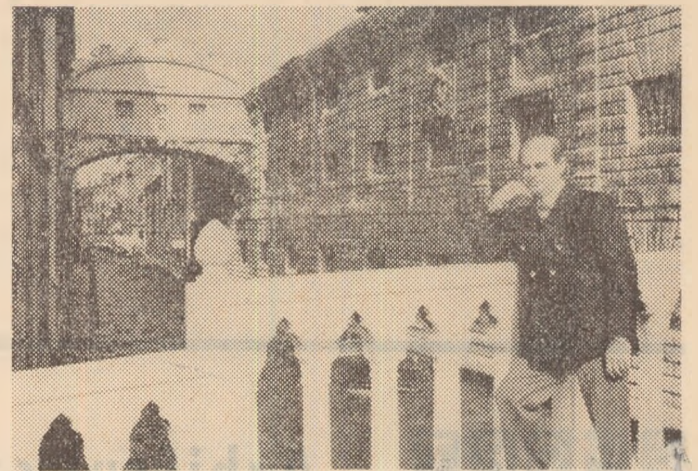
Al. PASCU

Descoperirea Italiei

„...veneam din Dacia aspirînd la cucerirea Romei...“

Iosif Constantin Drăgan descoperă Italia la vîrsta adolescenței, însetat de a face ceva cu totul deosebit, de a se afirma prin el însuși. „Cucerirea Romei“ începe fără ezitări, cu curaj și cu o nestrămătată voință de a cunoaște, de a fi: tînrul student la Facultatea de Drept va deveni o personalitate remarcabilă în lumea economică și socială a Italiei, lume descrisă ca într-un roman de Balzac. Prin Europa este și un document de epocă: Iosif Constantin Drăgan nu se descrie numai pe sine, ci recrează mediul în care s-a format; surprinde psihologii; rememorează fapte ieșite din comun, sancționează principiile și, mai ales, nu renunță la anumite idei trăite, identificate uneori cu o morală inflexibilă și în afara compromisurilor. Un fenomen nu trebuie trecut cu vederea: descoperind Italia, Cetatea Eternă, valorile ei fundamentale, Iosif Constantin Drăgan nu și-a pierdut și nici nu și-a falsificat identitatea națională, modul de a privi și trăi. El se „aclimatizează“ destul de repede, deloc superficial, dar rămîne structural ceea ce este: un autentic patriot. Voința de a-și păstra un statut moral pur românesc este mai puternică decît ideea dublei identități. Mirajul italic nu se transformă în mirajul schimbării la față, în prejudecata că o personalitate de excepție nu se naște decît prin opoziție cu ceilalți, cu o altă realitate etnică și psihologică. Toată ambiția, de altfel justificată, a lui Iosif Constantin Drăgan se reduce la cucerirea și păstrarea succesului moral și intelectual. Pus față în față cu destinul, Iosif Constantin Drăgan este nevoit să aleagă, să decidă, să-și descopere adevărata vocație. E perioada cînd tînrul student trebuie să-și asigure existența. Îndoiala de sine, eșecurile, un superior scepticism, sînt rînd pe rînd învinse, înlocuite cu conștiința succesului neîntîrziat. Existența lui Iosif Constantin Drăgan devine un spectacol: viața, legile ei ascunde, dure, adversitățile, invidia, îi dovedesc, și la fiecare pas, că sensul vieții stă în dramatica frumusețe a căutării, a luptei. Șansele nu întîrzie să se arate, dar fiecare șansă este cucerită cu sacrificii. Recunoaștem în aceste sacrificii superba floare a încrederii în sine.

Prin Europa (vol. II, Editura Eminescu, 1974, 428 p.) este și filmul anilor de studenție. Viața universitară petrecută la Roma este reînviată în pagini de o memorabilă autenticitate. Studenții de pe toate meridianele globului își dau întîlnire în Cetatea Eternă. E un climat intelectual de mare și recunoscută distincție. Excepțională este intuirea psihologiei studenților străini (v. Italo di Franco, Rudi Parzel și alții). Cei mai mulți studenți, prin viața pe care o duc, prin ideile pe care le susțin, le răspîndesc, devin personaje de roman.

Veneția, Puntea Sospinelor

Descoperind Italia, Iosif Constantin Drăgan descoperă și definește și spiritul ei. E o încercare izbită de a concretiza tipologia italianului: „...temperamentul efervescent, inteligența promptă, sentimentalismul, sensibilitatea artistică și un simț al vieții mai vesel...“.

Excelente micromonografiile creează Iosif Constantin Drăgan orașelor italiene. Ele sînt studiate sistematic de la aspectul economic și pînă la arhitectura lor. Totul e privit comparativ, din punctul de vedere istoric. Milano este un oraș mare, ospitalier, deschis, de talie internațională: „Ceea ce este însă plăcut este caracterul milanezilor, foarte primitivi și loiali în relații. Oricine, din orice parte a lumii ar veni, găsește ospitalitate și se poate afirma pe deplin, în baza aptitudinilor sale, fără nici o restricție sau invidie. Dimpotrivă, ceea ce-i caracterizează pe milanezi este admirația pentru cei capabili. În acest fel și cu asemenea concepții, Milano a atras capacități și oameni de valoare, care constituie gloria sa cea mai de seamă“.

Vorbînd cu admirație și patos despre orașele Italiei, Iosif Constantin Drăgan vorbește despre valorile lor eterne. Prin Europa este și o bună carte de învățătură, de serioasă inițiere în arta Renașterii italiene. E, mai ales, o lecție de filozofie a existenței, a unei conștiințe europene care și-a privit destinul în față, cu realism și luciditate, modelîndu-l nu după chipul lui orgolios și neînduplecat, ci după propria lui identitate și aspirație. Descoperind în tinerețe Italia, Iosif Constantin Drăgan și-a descoperit o vocație de om al acțiunii și al ideii. El nu a „cucerit“ numai Roma, ci întreaga Europă...

Zaharia SANGEORZAN